

Misyonerlik ve Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetler

Mustafa Erdem*

Misyonerlik kelimesi, Latince “*missio*” kelimesinden türemiştir. İngilizce ve Fransızca'ya “*mission*” şeklinde geçmiştir. Misyon, sözlük anlamı itibariyle görev, yetki, vekalet, bir kimseye bir işi yapması için verilen özel vazife anlamlarına gelir. En yaygın ve özel anlama göre misyon, İncil'i Hıristiyan olmamış halklara yaymaktır. Bu bağlamda misyoner (missioner); yetkili, görevli, kendisini bir fikrin yayılmasına adanmış kimse demektir¹.

Genel olarak yayılcı karakter taşıyan bütün dinler için kullanılan misyonerlik terimi, daha çok Hıristiyanlığa özgü olarak meşhur olmuş ve

---

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı.

1 Bkz. The Shorter Oxford English Dictionary, Gr. Britain-1950, I/1262; Antonin-Marcel Herry, “Mission”, Dictionnaire des Religions, Ed. Paul Poupard, Paris-1983, 115.

bugün dini alandaki organize yayılma faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmıştır². Çünkü Matta İncili'nde, Hz. İsa'nın misyonu, "*İsrail evinin kaybolmuş koyunlarını kurtarmak*"³ olarak gösterilmiştir. Fakat gerçek anlamda misyon için, Hellenistlerin, Yahudi olmayanlara İncil'i vazetmelerini beklemek gerekmiştir. Neticede, Pavlus'un, putperestlerin sünnet olmadan da İncil'i kabul etmeleri için verdiği mücadele, gerçek anlamda bir misyon olarak değerlendirilmiştir⁴.

Misyonerlik, içeriği itibariyle bütün dinler için mümkün olabilecek bir anlam ifade etmesine rağmen, günümüzde Hıristiyanlık ile eşdeğer hale gelmiştir. Dolayısıyla misyonerlik denince Hıristiyanlık, Hıristiyanlık denince de misyonerlik akla gelmektedir. Bu özelliğiyle o, Hıristiyanlığın temel karakteristiği şeklinde kabul edilmiştir.

Misyonerlik, Hıristiyanlığın Kutsal Kitabı'nda yer alan bazı cümlelerle temellendirilmektedir. Bunlar Matta, Markos, Yuhanna İncillerinde ve Pavlus'un mektuplarında, birbirine benzeyen farklı cümlelerle ifade edilmektedir. Matta İncili'nin 28. babının son kısmında yer alan "*İmdi, siz gidip bütün milletleri şakirt edinin, onları Baba ve Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz edin; size emrettiğim şeyleri tutmalarını onlara öğretin, işte ben, bütün günler, dünyanın sonuna kadar, sizlerle beraberim*"⁵ ifadesi, misyonerliğin hareket noktası olmaktadır. Yuhanna İncili'nde yer alan ifadelere bakıldığında, İsa'nın kendi yaptığı görevin benzerinin, kendisine inananlara havale edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim İsa, Çarmıh'a gerilmeden önceki akşam yemeğinin ardından Allah'a şöyle dua etmektedir: "*Sen beni dünyaya getirdiğin gibi, ben de onları dünyaya gönderdim. Ve onların uğruna ben kendimi takdis ediyorum ki onlar da hakikatte takdis olsunlar, diye yalvarıyorum; ve beni senin gönderdiğine dünya iman etsin*"⁶. Böylece İsa, insanların kendisine iman etmeleri için havarilerin görev başına gitmelerini istemekte, bu arada kendisini koruyan Allah'a, aynı şekilde onları koruması için yalvarmaktadır.

2 Bkz. Rayston Pike, Encyclopedia of Religion and Religions, London-1951, 256.

3 Bkz. Matta, 15/24.

4 Bkz. Mehmet Aydın, "Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye", Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, Ankara 1996, 7-8.

5 Bkz. Matta, 28/19-20.

6 Yuhanna, 17/18-21.

Bu emirlere uyan ilk Hıristiyanlar, Hıristiyanlığı yaymak için dünyanın her tarafına dağılmışlardır. Onlar, misyonerlik faaliyetlerini sürdürmeyi kendileri için dini bir vazife saymışlar, Hıristiyanlığı evrensel bir kurtuluş dini haline getirmek istemişlerdir. Nitekim Kiliseler, dünyanın her yerinde, Hıristiyan gruplar oluşuncaya kadar bu çalışmalarını devam ettirmişlerdir.

Markos İncili'nde yer alan cümlelere bakılırsa, İsa'nın Hıristiyanlığı yayma yönündeki emirlerini yerine getirmenin çok da kolay olmayacağı anlaşılmaktadır. Burada, misyonerlerin büyük problemlerle karşılaşabilecekleri ve ağır bedeller ödeyebilecekleri yer almakta, onların bu belalara başlangıçtan itibaren hazırlıklı olmaları istenmektedir. Bu amaçla havarilerini yanına toplayan İsa, onlara şöyle demektedir: *"Fakat siz kendinizi sakının; sizi meclislere verecekler, havralarda dövüleceksiniz; benim yüzümden onlara şehadet olsun diye, valiler ve krallar önünde durdurulacaksınız. Önce bütün milletlere İncil'in va'z olunması gerekir. Sizi götürdükleri zaman, ne diyeceğinizi evvelden kaygı çekmeyin; fakat o saatte, ne verilirse onu söyleyin, çünkü söyleyen siz değilsiniz, ancak Kutsal Ruh'tur"*⁷.

Başlangıçta, Hz.İsa, bir peygamber olarak, Allah'tan aldığı emirleri insanlara ulaştırmış ve kendisine inananların da aynı şeyleri yapmalarını istemiştir. Hz.İsa'ya ve onun getirdiği dini hükümlere inanan ilk dönem Hıristiyanları, bunu, kendi hayatlarında samimi bir şekilde uygulamış ve diğer insanlara da ulaştırma gayreti içinde olmuşlardır. Nitekim bu dini iletişim döneminde, pek çok samimi Hıristiyan canından olmuştur. Bu aşamada, ilk Hıristiyanların yaptıkları, dini yayma faaliyetlerini, misyonerliğin bugün kazandığı anlam ve mahiyetin dışında değerlendirmek gerekmektedir.

Hıristiyanlığın inanç ve ibadet karakteristiği ile dünyaya yayılma seyri, Pavlus'un Hıristiyan olmasından sonra tamamen farklı bir görünüm kazanmıştır. Önceleri katı bir Hıristiyanlık düşmanı olarak bilinen Pavlus, Şam'a sığınan Hıristiyanları geri getirmek göreviyle oraya giderken, gördüğü bir "vizyon" sonucu Hıristiyanlığı benimsemiştir. Pavlus, ilke ve yöntem itibariyle olduğu kadar Hıristiyanlığı'na giriş ve havari oluş şekli

---

7 Markos, 13/9-11.

itibariyle de diğerlerinden ayrı bir özelliğe sahiptir. Sayıları oniki olarak bilinen ve sağlığında Hz. İsa ile birlikte olan havarilerin aksine Pavlus, sadece gördüğü vizyonun sonucu Hıristiyanlığa girdiğini ve havariliğe kabul edildiğini iddia etmiştir*. Diğer havariler öncelikle, yakın çevrelerinde ve kendi milletlerinden olanlara Hıristiyanlığı yaymaya çalışırken o, faaliyet alanı olarak putperestleri seçmiştir. Diğer havariler Hıristiyanlığın temel prensiplerinden kesinlikle taviz vermezken, o farklı bir Hıristiyanlık ve onu yayma şekli geliştirmiştir. Bunun bir sonucu olarak Pavlus, muhataplarını kendi öğretileri doğrultusunda Hıristiyanlaştırabilmek için, Hıristiyanlık'taki asıl ilahi hükümleri değiştirmiş, bazılarını kaldırmış, bazılarını da faaliyet gösterdiği toplumlarda var olanlara dönüştürmüştür. Bu husus Korintoslulara yazdığı mektupta, kendi ifadesiyle aynen şöyle belirtilmiştir:

“İmdi benim ücretim nedir? İncil’de olan selahiyetimi ifratla istiğmal etmemek için, İncil’i vazederken, meccanen arzetmektir. Çünkü, herkesten azadken, daha çok adam kazanayım diye, kendimi herkese kul ettim. Yahudileri kazanayım diye, yahudilere yahudi gibi davrandım. Kendim şeriat altında olmadığım halde, şeriat altında olanları kazanayım diye, şeriat altında olanlara, şeriat altında gibi davrandım. Allah’a karşı şeriatı

---

* Pavlus, Havariler arasındaki konumunu Korintoslulara yazdığı mektupta şöyle ifade etmektedir: “...Çünkü herşeyden evvel aldığımı size teslim ettim; şöyle ki kitaplara göre Mesih günahlarımız için öldü. Ve gömüldü, ve kitaplara göre üçüncü gün kıyam etti. Ve Kifas’a, sonra onikilere göründü. Ondan sonra beşyüzden ziyade kardeşlere bir defa göründü, onlardan ekserisi şimdiye kadar bakidirler, fakat bazıları uyudular. Ondan sonra Yakub’a, sonra bütün resüllere, ve hepsinden sonra, vakitsiz doğmuş çocuk gibi olan bana da göründü. Çünkü ben resüllerin en küçüğüyüm. Ben ki resül çağırılmaya layık değilim. Çünkü Allah’ın kilisesine eza ettim (I. Korintoslulara, 15/3-9). Buradan da anlaşıldığı gibi Pavlus, azılı bir İsa ve Hıristiyanlık düşmanıdır. Onun Hıristiyanlığa girişi, sadece kendi rivayetine dayanan, İsa ile bir anlık görüşmedir. Bir vizyon ortamında gerçekleşen bu kısa görüşmede onun Hıristiyanlığı öğrenmesi ve hayatına hakim hale getirmesi mümkün değildir. Kaldı ki pek çok inananı bulan Hz. İsa’nın havari olarak kabul ettiklerinin sayısı, onun kendi ifadesine göre de onikidir. Bu durumda Pavlus’un, Hıristiyanlığı bile tartışılırken, havari olduğu rivayetine nasıl inanılabilir? Zaten yukarıdaki cümlelerin zahiri anlamlarına bakıldığında, onun bunu açık bir şekilde itiraf ettiği görülmektedir. Ancak o, sonradan kendisini Hıristiyanlara kabul ettirmek için, yine kendinden başka tanığı olmayan, manevi güçlerle donatıldığını, desteklendiğini söylemek durumunda kalmıştır.

olmayanlardan değil, ancak Mesih'in şeriatı altında olarak, şeriatı olmayanları kazanayım diye, şeriatı olmayanlara, şeriatı olmayan gibi davrandım. Zayıfları kazanayım diye, zayıflara, zayıf oldum; her ne surette olursa olsun, bazılarını kurtarayım diye, herkese herşey oldum. Hepsini İntil için yapıyorum. Taki ondan hissedar olayım”⁸.

Çok kısa bir sürede, Hıristiyanlar arasında etkili olan ve insiyatifi ele geçiren Pavlus, bu dini insanlara yaymak için çeşitli metodlardan yararlanmıştı. Korintoslulara yazdığı mektuptan da anlaşıldığı gibi o, öncelikle, taviz yolunu kullanarak, insanlar arasına girmeyi denemiştir. Nitekim Yahudilerle karşılaştığında Yahudiliğin gereklerine, putperestlerle karşılaştığında da onların inanç ve adetlerine göre hareket etmiştir. Pavlus'un bu uygulamaları ve çifte standardı, kendisinden sonra gelen misyonerlerce onun bir sünneti gibi kabul edilmiş ve örnek alınmıştır.

Pavlus, bugünkü Hıristiyan misyonerlerinin en başarılı bir şekilde kullandıkları ve her zaman istismar konusu yaptıkları “sevgi”yi, Hıristiyanlığı yaymak için bir metod olarak kullanmıştır. Korintoslulara yazdığı bir başka mektupta o, bu konuyu şöyle dile getirmiştir:

“Eğer insanların ve meleklerin dilleriyle söylersem, fakat sevgim olmazsa, ses çıkaran bir bakır, yahut öten bir zil olmuş olurum. Eğer peygamberliğim olursa ve bütün sırları ve her ilmi bilirsem ve eğer dağları nakledecek bütün imanım olursa fakat sevgim olmazsa bir hiçim. Ve eğer bütün mallarımı sadaka olarak yedirirsem ve eğer bedenimi yanmak üzere teslim edersem, fakat sevgim olmazsa bana hiç faide etmez. Sevgi çok sabreder, lütufla muamele eder, sevgi haset etmez, sevgi övünmez, kibirlenmez, çirkin muamele etmez, kendi faidesini aramaz, hiddetlenmez, kötülük saymaz, haksızlığa sevinmez, fakat hakikat ile beraber sevinir, her şeye katlanır, her şeye inanır, her şeyi ümit eder, her şeye sabreder, sevgi asla zeval bulmaz...”⁹

Pavlus'un bizzat uygulamaya çalıştığı ve takipçilerine de tavsiye ettiği bu metodlar sayesinde Hıristiyanlık, özellikle paganist kültürün hakim olduğu bölgelerde hızla yayılmıştır. Hıristiyanlığın bu ilk dönemlerinde

8 I Korintoslulara, 9/18-23.

9 I Korintoslulara, 13/1-8.

Hıristiyanlar, paganist bir yönetime sahip olan Romalılardan çok sıkıntı çekmişler ve büyük katliamlara uğramışlardır. Herkes kendi imkanları ölçüsünde Hıristiyanlığı yaşamaya ve yaymaya çalışmıştır. Fakat Konstantin'in dini alanda verdiği hürriyetten sonra (313), Hıristiyanlık'ta kurumsallaşma ile birlikte organize faaliyetler de hız kazanmış, Hıristiyanlara en çok zulmeden Roma İmparatorluğu, ileriki yıllarda Hıristiyanlığın en büyük siyasi hamisi durumuna gelmiştir. Daha sonra, Hıristiyan dini kurumları ve Hıristiyan devletlerinin bir çoğu, hep bu misyon faaliyetlerine kendilerini adanmışlar, Hz. İsa'nın İncil'de yer alan mesajını yerine getirebilmek için her yola baş vurmuşlardır. Hıristiyan Kilise medeniyetinin her türlü düşüncüyü baskı altında tuttuğu Ortaçağ skolastiği döneminde, Pavlus'un pratize ederek örnek olduğu, sevgi metodu ortadan kalkmış, Hıristiyan misyonu, "Haçlı Seferleri" adı altında, en barbar şekilde kendini göstermiştir. Sadece İslam dünyasında, Hıristiyan misyonu için, şehit olabilme vecdi ve heyecanı, o dönem Avrupa'sında estirilen en korkunç rüzgar olmuştur¹⁰.

Müslüman Türk milleti, Selçuklular zamanında karşılaştığı bu Hıristiyan taassup ve zulmüne, maddi manevi bütün imkanlarını kullanarak karşı koymuş, Anadolu'yu ve kutsal toprakları onların işgal ve talanından korumuş, bunu Osmanlı Devleti zamanında tamamen tarihe gömmüştür. Ancak Hıristiyan Avrupa'nın misyon ruhu tamamen ortadan kalkmamıştır. Silahla netice almanın mümkün olmadığını anlayan Hıristiyanlar, müslümanları içerden durdurmanın yollarını aramış ve bu amaçla seri kongreler düzenlemişlerdir. Bu kongrelerde cereyan eden uzun tartışmalardan sonra, İslam tehlikesini yok edebilmek için, müslümanlar arasında Hıristiyanlaştırma faaliyetlerinin başlatılmasına, bu görevi üstlenecek profesyonel misyonerlerin yetiştirilmesi için teşkilatların kurulmasına karar vermişlerdir¹¹. Böylece Hıristiyan dünyasının İslam ülkeleri ve müslümanlara karşı yürüttüğü faaliyetlerde köklü bir değişikliğe gidilmiştir.

---

10 Aydın,10.

11 M.Halidi-Ö.Ferruh, İslam Ülkelerinde Misyonerlik ve Emperyalizm, Çev. Osman Şekerci, İstanbul-? 143.

İslam ülkeleri ve müslümanlara yönelik misyoner faaliyetleri, Haçlı Seferleri'nin başarılı olamamasından sonra, XIII. yüzyılda başlamıştır. Papa III. İnnocenta tarafından onaylanan Fransisken tarikatının kurucusu İtalyan Françesko, Pavlus'un başlangıçtaki metodunu ihya ederek, müslümanlara ancak sevgi ile yaklaşılabilceğini öne sürmüştür. Françesko, bu fikri uygulayabilmek için, 1219'da Mısır'a giderek Dimyat şehrinde Sultan Melik el-Kamil'in önünde va'zetmiştir¹².

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıfladığı dönemlerde, özel misyoner teşkilatları kurulmuştur. Özellikle XVIII., XIX. yüzyıllarda ve XX. yüzyılın ilk çeyreğinde oldukça yoğun bir misyoner faaliyeti görülmüştür. Hatta bunların çoğu, temsil ettikleri ülkelerin siyasi ve ekonomik çıkarları için çalışmalarından dolayı, birbirleriyle rekabet eder hale gelmişlerdir¹³.

Fransiskenlerden başka Cizvitler de önemli bir misyoner örgütüdür. Bu tarikat, 1534 yılında Paris'te, İgnocce de Loyola tarafından, Roma Katolik Kilisesine bağlı olarak kurulmuştur. Özellikle Hıristiyanlığı yaymak amacıyla kurulan bu tarikatın mensupları iffetli olmak, fakir yaşamak ve idarecilerin emrinde hareket etmek üzere yemin etmişlerdir¹⁴. Fransa, İtalya ve Vatikan'ın desteğiyle faaliyet gösteren bu tarikat mensupları, ferdi hidayeti yeterli bulmadıkları için gruplar üzerinde çalışmayı uygun görmüşlerdir¹⁵.

Misyonerlik faaliyetleri çoğunlukla askeri ve ekonomik hatta kültürel sömürgecilik hareketleriyle birleşmiş, Batı hegemonyasının zeminini hazırlamıştır. Hıristiyanlığı yaymakla görevli misyonerler bazen bir asker, bazen bir doktor, bazen bir öğretmen, bazen de bir barış gönüllüsü olarak görülmüştür. Aynı şekilde onlar, herkesin yardımına koşan bir rahip ve rahibe, bir sosyal faaliyetçi veya bir düşkünler evi kurucusu olarak da faaliyetlerini yürütmüşlerdir.

Misyonerlerin asli görevi Hıristiyanlığı yaymaktır. Dolayısıyla o, hangi rol ile görünürse görünsün, kendisini Kilise'ye adayan adamdır. O, İncil'in

12 G.Barker, O'nun İzinde, İstanbul-1985, 71.

13 Bkz. Halidi- Ferruh, 62-5.

14 Bkz.Pike, 209.

15 Bkz. Halidi-Ferruh, 152-3.

bir neferidir. O, her an İsa ile ve Hıristiyanlık uğruna canını veren mistiklerle birlikteliği düşünmektedir. Misyoner hedefine ulaşmak için her şeyi yapmayı göze alabilmekte, hiç kimsenin çalışmadığı yerlerde çalışabilmektedir.

Geleneksel misyoner faaliyetlerine paralel olarak Ortodoks veya Protestan Kiliseleri bünyesinde oluşan tarikatler, gençlik teşkilatları ve dini cereyanlar misyonerlik ruhunu sürekli canlı tutmaktadırlar.

Katolik dünyasında; hala adları ve kurumları yaşayan Dominikenler, Fransiskanlar, Cizvitler, Ortodoks dünyasında; Ortodoks Gençlik Hareketi, Paris'teki Saint-Serge İlahiyat Enstitüsü, New York'taki Saint Wladimir Papaz Okulu, Protestan dünyasında ise; Genç Hıristiyanların Evrensel İttifakı gibi bazı Hıristiyan teşkilatları, bugün bir yandan Hıristiyan birliği için faaliyet gösterirken, diğer yandan Hıristiyan misyonunun gereği için çaba harcamaktadırlar.¹⁶

Günümüzde Hıristiyanların faaliyetleri yörünge değiştirmiş ve istila yoluyla Hıristiyanlaştırmadan vazgeçilmiş görülmektedir. Bu husus II. Vatikan Konsili'nde (1962-1965) şu şekilde formüle edilmiştir: “*Bedenleşmiş oğlunda tam olarak milletine görünen Tanrı, her devrin kültür tiplerine göre konuşmuştur*”¹⁷. Bu prensibi esas alan Hıristiyan misyonunun propagandacıları, doğrudan doğruya Hıristiyanlığı yayma yerine, Batı uygarlığının körü körüne takipçilerine, önce bir kültür tahribatı yapmayı tercih etmektedirler. Hıristiyan misyonerleri için en tehlikeli ortam, sağlam değerler sistemine bağlı toplumlardır. Bu durumda misyonerler, buldukları ülke ve toplumun şartlarına uygun, farklı metodlar takip etmektedirler. Onlar, mevcut inanç ve değerler sistemini hiç tenkit etmemekte, hatta onları destekler görünmektedirler.

Misyonerlerin genellikle takip ettikleri yol, toplumu dejenere ve yozlaştırma yoludur. Onlar ahlaki değerlerin zayıflamasına, dini uygulamaların gevşetilmesine, tarihi ve kültürel değerlerin tartışılır hale gelmesine çalışırlar. Böylece sarsılmış, boşlukta kalmış insanlara daha kolay yaklaşırırlar. Bu ortamın oluşması için her türlü imkandan

16 Bkz. Aydın, 11-12.

17 Bkz. Aydın, 12.

yararlanmayı mubah sayarlar. Misyonerler, faaliyetlerini gerçekleştirirken mahalli Hıristiyan teşkilatları ile işbirliğini ihmal etmezler, onların bilgi, birikim ve tecrübelerinden yararlanır, tavsiyelerini dinlerler.

Hıristiyan misyonerleri fiziki şartların oluşmasını yeterli saymamışlardır. Fransa Katolik Enstitüsü profesörlerinden J.Danielou, Katolikler tarafından çıkartılan dört ciltlik bir kitabın giriş makalesinde, misyonerliği üç aşamalı olarak ele almaktadır:

1-Misyonerliğin birinci amacı Hıristiyanlığı yaymak yani Hz İsa'ya imanı gerçekleştirmek.

2 -O ülkede kiliseler dikmeden veya diktikten sonra, kiliseleri yaşatacak elemanlar bulmak. Bunun için o ülkenin aydınlarının eserlerine ve kültürlerine Hıristiyanlık unsurlarını sokmak.

3-Gelişmiş olan Batı medeniyetini, Hıristiyanlıkla aynı göstermek.

Rahip Samuel Zwemer'in şu sözleri yukarıdaki hususların tamamlayıcısı durumundadır:

“Müslümanları vaftiz etmek için boş yere çabalayıp durmayalım. Başka yollar, başka çareler deneyelim. İslam memleketlerinde gireceğimiz faaliyetlerde onlara, Hıristiyan adetlerini, Hıristiyan bayramlarını, Hıristiyan kültürünü, Hıristiyan ahlakını aşılalım”¹⁸.

Uzun bir tarihe ve tecrübe birikimine sahip olan misyoner teşkilatları, buldukları yerin durumuna göre, açık ve gizli çalışma metodları geliştirmişlerdir. Açıkta yaptıkları faaliyetlerde, doğrudan doğruya Hıristiyanlık propagandası yaparlar. Burada, Hıristiyanlığı haklı ve üstün göstererek, karşılarındakilerin eksik ve yanlışları üzerinde dururlar. İslam ülkelerinde, müsteşriklerin de yardımını alan misyonerler, İslam'ın, Hıristiyanlığın bozuk şekli olduğunu ve esaslarının çoğunu Hıristiyanlık'tan aldığını özellikle propaganda ederler¹⁹.

Misyonerler, doğrudan dini propaganda yerine, insani yardımları ön plana çıkararak, faaliyetlerine farklı bir karakter kazandırırılar. Dolaylı

18 Bkz. Abdurrahman Küçük, “Misyonerlik ve Türkiye”, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri, Ankara-1996, 42-3.

19 Bkz. Halidi- Ferruh, 41-9. Muhammed el-Behiy, İslami Düşüncede Oryantalist Etki, Çev. İbrahim Sarmış, İstanbul-1996, 226.

ve gizli yürüttükleri faaliyetlerde ekonomik imkanlara ilave olarak, tıbbi yardımlar ve eğitsel faaliyetler öncelik almaktadır. Açıkta faaliyetlerin yararlı olmadığı veya sakıncalar doğurduğu ortamlarda gizli metodlara başvurmuşlardır. Ancak yapılan bütün yatırım ve harcamalara rağmen Hıristiyanlar, inanç konusunda, ulaşmak istedikleri hedefe varamamışlardır. Fakat misyoner teşkilatları, insanları Hıristiyanlaştırma yolundaki ümitlerini yitirmemişler, azim ve sabırla yeni metodlar geliştirerek çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bunun sonucu olarak bazı misyonerler, yeni bağımsızlığına kavuşan ülkelere, çeşitli alanlarda uzman sıfatı veya insani yardım amacıyla tekrar girmiş, fırsatlardan yararlanarak faaliyetlerine devam etmişlerdir.

Dünya misyoner teşkilatları, çok çeşitli uygulamaları sonucunda, Pavlus'un asırlar önce pratize ederek tavsiye ettiği "sevgi"yi en yararlı ve hedefe ulaşmada etkili bir metod olarak kabul etmişlerdir. Özellikle kendi dini inanışlarının etkisiyle barış, hoşgörü ve sevgiye alışmış ve onu bir hayat tarzı haline getirmiş olan müslümanların en zayıf oldukları yön olarak bunu tesbit etmişlerdir. Dolayısıyla onlar, müslümanları tek etkileyebilecek şeyin "sevgi", "saygı" ve "samimiyet" olduğunu önemle vurgulamışlardır. Merkezi Londra'da olan "International Missionary Council" in sekreterlik görevinde bulunmuş olan William Paton, bu konuda özetle şunları söylemektedir:

*"Müslümanlara yaklaşmakta dikkatli olmalıyız. Hıristiyanın müslümana ilk mesajı doktrin değil sevgi olmalıdır. İslam ülkelerine yayılmış olan büyük misyoner okulları, kolejler ve hastaneler bu yaklaşımda önemli rol oynayacaktır. Eğer Hıristiyanın ilk mesajı sevgi olursa, burada, Hıristiyan dininde müslümana cazip gelecek unsur, İsa Mesih'in karakteridir. Tecrübeli bir İslam araştırmacısının anlattığına göre, modern müslümanlar Muhammed'le İsa'nın karakterine dayalı bir figür oluşturmaya çalışmaktadırlar. İsa Mesih'in karakteri, Hıristiyan'ın ona olan tutumlarını müslümanların onları anlamasına yol açacaktır. Müslüman İsa'da Tanrı'nın ahlaki karakterini görecek ki, bu onun inandığı Tanrı'da eksik olan bir yöndür"*²⁰.

20 William Paton, Jesus Christ and World Religions, London-1938,33-4.

Tecrübeli misyonerlerden Erich Bethmann'ın misyonerlere yaptığı tavsiyelerin başında sevgi gelmektedir. O, İslam ülkelerinde misyonerlik yapanların, her şeyiyle müslümanları sevmelerini, ancak seven ve sempati duyan bir kalple, bir kalbi kazanmanın mümkün olacağını söylemektedir. Bethmann, müslümanların inancı konusunda misyonerlerin dikkatli olması gerektiğini tavsiye etmektedir:

“Müslümanların dininden ve dini kurumlarından konuşurken çok dikkatli ol. Muhammed'in yalancı peygamber olduğunu söylersen, müslümanın Hz.İsa'dan Harlot'un oğlu (Zaniyenin oğlu) diye bahsetmesine sebep olursun²¹. Sen 'Muhammed İslam peygamberidir' demekle hiçbir şey kabul etmiş olmazsın. Ayrıca İsa'dan Allah'ın oğlu diye bahsetme! Çünkü müslüman indinde bu bir küfürdür”²².

Misyonerler sahip oldukları imkanları ve kullandıkları metodları, çalıştıkları ülke ve toplumların durumlarına göre ayarlamak durumundadırlar. Onlar sevginin her yer ve zamanda yeterli olmadığını farkettilerinde, hedeflerine daha kolay ve kestirme yollardan ulaşabilmek için yardımcı metodlar kullanırlar. Bunların en etkili ve yaygın olanlarından biri de “nifak” hareketleridir. Onlar, dini ve siyasi emellerine ulaşabilmek amacıyla karşılarındaki toplumların bütün zaaflarından yararlanırlar. İngiliz Sömürge Bakanlığı tarafından yayınlanan Hempher'in “İslam'ı Nasıl Yok Edelim” adlı kitabında, öncelikle, kendilerine göre müslümanların zayıf noktalarını tesbit etmek, mezhepler arası ihtilaflardan yararlanmak tavsiye edilmektedir. Bu konuda şu ifadeler çok çarpıcı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Londra Misyoner Teşkilatı başkanı şöyle konuştu. Biz İngilizlerin müreffeh ve saadet içinde yaşamamız için, müslümanlar arasına nifak tohumları ekmemiz lazımdır. Onların içinde, ihtilaf kıvılcıklarını tutuşturmalıyız. Biz Osmanlı Devleti'nin her tarafına fitne sokarak, onu yıkacağız. Böyle yapamazsak, İngilizler gibi küçük bir millet, nasıl müreffeh olur? İşte Hempher, bunun içindir ki, İslam dünyasını fesat ve nifak ateşine

21 Krş. En'am V/108: "Allah'tan başkasına tapanlara (ve putlarına) sövmeyin; sonra onlar da bilmeyerek Allah'a söverler..."

22 Erich W. Bethmann, Bridge to İslam, Gr. Britain-1953, 20-8.

vermeden, onları tefrikaya sokmadan geri dönme! Osmanlı Devleti ve İran, zayıf dönemlerini yaşıyorlar. Onun için mümkün mertebe halkı, idarecilere karşı kıskart! Şunu unutma ki tarih, bütün inkılapların idarecilerden memnuniyetsizlik ve halkın ayaklanmasından kaynaklandığını göstermiştir. Her yerde nifak ve tefrikadan bahset! Onları birbirine düşür!"²³.

Misyonerler, toplumun bütününe hedef alan çalışmalara paralel olarak fertler üzerinde de yoğun bir faaliyet gösterirler. Onlar, önce karşısındakinin inançlarını sarsıp, kadın ve içki ile ruhunu ifsat ettikten sonra, onu kendi emellerine kullanabilmektedirler. Ayrıca çeşitli dini ve ahlaki motifleri film ve basın aracılığıyla, dinden bahsetmeden karşılındakilere vermeye çalışırlar. Bunun yanında, bütün müslümanları, onların kendilerini sevdiklerine inandırırılar ve bunun için de o toplumların adet, örf ve geleneklerine saygılı gibi davranırlar. Böylece kendilerini dinleyenler arasında, fikirlerini yayma fırsatı bulurlar.

Bir süre Türkiye'de bulunan ve Türk sosyal ve kültürel hayatını öğrenen James E. Dittes, "The Muslim World" isimli dergide "The Christian Mission And Turks" adıyla yayınladığı makalesinde, Türk milleti arasında Hıristiyanlığı yaymanın çeşitli yollarından bahsetmiştir. Bunların sonucunda; Türkiye'de yayımlanan Amerikan film ve kitaplarındaki dini ve ahlaki motifleri, basın aracılığıyla dinden bahsetmeden, Türk izleyici ve okuyucularına daha açık bir şekilde verilebileceğini tavsiye etmektedir²⁴.

Müslüman ülkelerde Hıristiyanlığın başarılı bir şekilde yayılabilmesi için, "Metod of Mission Work Among Moslems" isimli kitapta, misyonerlere şu tavsiyelerde bulunulmaktadır: "Birinci planda öyle yapalım ki, bütün müslümanlar onları sevdiğimize kani olsunlar. Böylece onların kalbine girmeyi öğrenmiş oluruz. Misyonerlere gerekli olan, zahirde bütün doğu ve müslüman milletlerin adetlerine saygılı olmalarıdır. Taki bununla kendilerini dinleyenler arasında, fikirlerini yayma fırsatına kavuşabilsinler. Mesela: 'İsa, mutlaka Allah'ın oğludur' demekten kaçınmalı ki, buna inanmayan kimseler nefret etmesinler. Onlara yaklaşmak mümkün olunca, istenildiği şekilde propaganda yapılabilir"²⁵

23 İhsan Süreyya Sırma, Sömürü Ajanı İngiliz Misyonerleri, İstanbul-1984, 77-8

24 James E. Dittes, Hıristian Misyonu ve Türk İslamlığı, Çev. Turhan Yürükhan, Ankara-1957, 22.

25 Halidi-Ferruh, 59.

Misyonerlerin, asli görevlerini yapmak amacıyla farklı toplumlara gitmeleri oldukça zor olmuştur. Bunun için çeşitli yollar arayan misyonerler, İslam ülkelerine ve Türk topluluklarına sızabilmek için öncelikle, o ülkelerde yaşayan dini ve etnik azınlıktan yararlanmak yoluna gitmişlerdir. Misyoner-casus teşkilatı başkanı bu konuda Hempher'e şöyle demiştir. *"Eğer sen, İslam ülkelerinde, Sünni- Şi'i kavgasını başlatabilirsen, Büyük Britanya'ya en büyük hizmeti yapmış olacaksın"*. Yine bu konuda Hempher'in Hatırat'ında verdiği bilgiler ne kadar anlamlıdır. *"Bir gün bir papazlar toplantısında, 'Bu müslümanlarda zerre kadar akıl olsa, asırlardır geçmiş olan bu Sunni- Şi'i ihtilafını kaldırır, onları mazide bırakır ve ittihad kurarak birleşirler' dedim. Başkan hemen sözümü keserek; 'Senin vazifen, bu ihtilaf ateşini körüklemektir; müslümanların nasıl birleşeceğini göstermek değil!' dedi"* ²⁶. Amerikan "Board" * cemiyetinin kurucusu C.Yung, misyonerlerin, Türkiye'ye girmeleri için Hıristiyan Ermenilerin açık bir kapı olduğunu söylemiştir.

Misyonerler, kafaları, gönülleri, Hıristiyanlığı yaymaya şartlandırılmış kimselerdir. Dolayısıyla bunu bir cihat, bir sevap, manevi bir hizmet anlayışıyla yapmaktadırlar. Nitekim yukarıda adından sözettiğimiz Amerikan "Board" teşkilatı tarafından Osmanlı topraklarına gönderilen Fısk ve Pasion'a, 1 Aralık 1883 tarihli talimat mektubunda aynen şöyle denmektedir;

"Bir fetih savaşına girmiş askerler olduğunuzu unutmayın ve her ne kadar mücadele manevi alanda, kafanın kafayla, kalbin kalple mücadelesi ise de, sizin silahınız Tanrı'nın inayetiyle güçlendirilmiş bir silah ise de, Napolyon'un askeri girişimlerindeki kadar araştırma, bilgi ve düşünceye ihtiyaç gösterir. Bu mukaddes ve va'dedilmiş topraklar, silahsız bir haçlı seferi ile geri alınacaktır" ²⁷

26 Sırma, 78-9.

* Amerikan BOARD Cemiyeti, "American Board of Commissioners for Foreign Mission" adı ile, 1810 yılında Boston'da kurulan bir misyoner teşkilatıdır. Bu teşkilat, Ortadoğu üzerinde büyük misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuştur. Kısaca "BOARD" veya A.B.C.F.M. olarak bilinmektedir.

27 Erol Kırşehirlioğlu, Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, İstanbul-1963, 88.

Misyonerlik faaliyetlerinin en verimli iletişim araçlarından biri de, misyonerlerin gittikleri ülkelerde açtıkları okullardır. Onlar, bu okullar aracılığıyla, buldukları ülkelerin düşünce, adet ve alışkanlıklarını yeniden şekillendirme amacı gütmektedirler. Bu okullardan yetişenler, milli kültür konusunda hassasiyetlerini kaybetmemişlerdir. Ayrıca misyonerler hekimlik konusuna da özel bir önem vermektedirler. Zira onlar: *“İnsanın olduğu yerde acılar da vardır. Acıların olduğu yerde de doktorluğa ihtiyaç vardır. Doktorluğa ihtiyaç olan yerde misyonerlik için uygun bir fırsat vardır”* diye düşünmektedirler²⁸. Aynı şekilde misyonerler tıbbi misyonerliği, İncil öğretiminin öncüleri olarak görmüşlerdir.

Misyonerler çeşitli isim ve kılıklarla, girdikleri ülkelerde çok yönlü tahribatlar yapmaktadırlar. Bunun en çarpıcı örnekleri Zwemer'in şu sözlerinde görülmektedir:

“İslam memleketlerindeki misyoner teşkilatı faaliyetlerinin iki cephesi vardır; yapıcı, yıkıcı veya başka bir tabirle eritici ve yeniden şekil verici. Mesela, Türkiye'deki muazzam değişikliklerin muharriki, Batı medeniyetinden ziyade, misyonerlerde aranmalıdır. Mısır'da ve bütün İslam aleminde de durum aynen böyledir. Bu memleketlerde Hıristiyanlaşan müslümanların sayısını öğrenmek için vaftiz istatistiklerine bakmamalıdır. Zira biz şuna eminiz ki, günümüzde yüzlerce müslüman kalplerinden İslam imanını çıkarmışlar ve Hıristiyan dinine gizlice inanmaya başlamışlardır. Onların müslümanlığı sözdendir” ²⁹.

Günümüzde Doğu ile Batı arasında belli güç dengeleri mevcuttur. Ekonomik ve teknolojik yönden gelişmiş Batı, henüz gelişmemiş ancak yer altı ve yer üstü zenginlikleri bakımından oldukça zengin, aynı zamanda, modern bir hayat tarzı bakımından oldukça ihtiyaç sahibi olan Doğu'yu sömürebilmek, onları kendi emellerine kullanabilmek için çeşitli yolları denemektedirler. Misyonerlik, denenen bu yolların en verimlisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı, misyonerleri, hem bir sömürü aracı, hem bir istihbaratçı, hem de Doğu'da karışıklıklar çıkararak milli birlikleri,

28 Halidi-Ferruh, 68.

29 Günay Tümer, “XIX. Yüzyılda Sömürgecilerin Destek Kuvveti ve Yehova Şahitleri Gerçeği”, Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, Ankara-1996, 59-60.

dirlikleri bozacak elemanlar olarak göndermekte ve takip etmektedir. İşte diğer misyonlar arasında birlik ve beraberliği bozmak, girdikleri yerlerdeki, insanların, o ülke diniyle, milliyetiyle alakalarını kesmek bakımından en başarılı bir misyon hareketi olarak karşımıza “Yehova Şahitleri” çıkmaktadır. Bir ülkede Yehova Şahidi artıyorsa artık o ülkede bayrağı tanımayan, milli marşı tanımayan, düşmanla savaşa katılmayan, askerlik yapmak istemeyen, devletin görevlerini yürütmekten kaçınan, “ben Yehova Ordusu’nun neferiyim, ben Yehova’nın kuracağı devletin bir tabisiyim, ben bir elçi gibiyim” diyen insanlar çoğalacaktır. Demekki bazı ülkeleri pasifize etmek, bazı ülkelerdeki güçleri akamete uğratmak, bir ülkenin ayakta durmasını sağlayan dengelerin bozulması, Yehova Şahitliği gibi hareketlerle olmaktadır³⁰.

Hangi ad ile tanınırsa tanınsın, hangi mezhebe, hangi tarikata mensup olursa olsun misyoner, her halukarda kendini Kilise’ye adayan adamdır. O, İncil’in bir neferidir. Her an İsa ile ve Hristiyanlık uğruna canını veren müstiklerle beraberliğini düşünmektedir. Misyoner, bu hedefi için, her şeyi yapmayı göze alabilir. Hiç kimsenin çalışmadığı yerde çalışabilir. Nitekim misyonerler, anaokulu ve kreşlerde, öğretimin her kademesinde, hastanelerde, huzur evlerinde, çocuk yuvalarında ve halka açık misafirhanelerde hayır hizmeti kılığında görev yaparlar. Bunun için de yıllarca cüzzam hastanelerinde hemşire ve doktor olarak çalışan misyonerler vardır. Dolayısıyla misyonerlik faaliyeti, tarihin hiç bir döneminde sona ermiş değildir³¹.

II. Vatikan Konsili (1962-1965) öncesi misyonun temel gayesi, insanların veya ruhların kurtuluşa ulaşmasıdır. Vaftiz olmayanların kurtuluşa ulaşamayacağı, yaygın bir inanç haline gelmiştir. Bu sebeple, vaftiz edilmiş insan sayısının mümkün olduğu kadar çoğaltılması istenmiştir. Bu misyon anlayışına göre; diğer dinlere mensup insanlar kendileriyle mücadele edilmesi gereken kötü kimseler olarak görülmüştür. Çünkü onlar şeytanın, kötülüğün ve sapkınlığın emrinde olan insanlar olarak kabul edilmiştir³².

30 Tümer, 54-5.

31 Bkz. el-Behiy, 218.

32 Bkz. A.İsra Güngör, Vatikan Misyon ve Diyalog, Ankara-1997, 124.

Ancak II. Vatikan Konsili'nden sonra, Hıristiyan dünya, yukarıdaki yaklaşım tarzının yanlışlığını farketmiş, İncil'in tebliğini esas almış, dünyayı bir bütün olarak değerlendirmiş, Hıristiyan mesajın Hıristiyan olmayanlara ve onların kültürlerine uygun hale sokulmasına, dikkat etmiştir. Bunun sonucu olarak, "Diyalog" ve "Diğer Din Mensuplarıyla İlişkiler" adı altında bir takım yeni yaklaşımlar sağlanmaya çalışılmıştır. II. Vatikan Konsili'nde *Nostra Aetate*'de* müslümanlarla ilgili olarak şöyle denmektedir: "Asırlardır Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında bir çok kavga ve anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Şimdi bu kutsal konsil, bütün herkesi geçmişi unutmaya çağırır ve karşılıklı anlayışı gerçekleştirmek için samimi gayret göstermeye teşvik eder; bütün insanlığın menfaati için onları hep beraber barışı ve sosyal adaleti oluşturmaya, hürriyeti ve ahlaki değerleri korumaya davet eder"³³.

II. Vatikan Konsili'nde "Diyalog" çeşitli yönlerden ön plana çıkmıştır. Papa geniş bir anlama sahip olan diyalogu dört kategoriye ayırmıştır: Birincisi, Kilise ile dünyadaki bütün insanlar arasındaki diyalog; ikincisi, Kilise ile Hıristiyanlık dışındaki dinlerin mensupları arasındaki diyalog; üçüncüsü, Katolik Kilisesi ile diğer Hıristiyanlar arasındaki diyalog; dördüncüsü, Katolik Kilisesi'nin kendi içindeki diyalogdur³⁴. Böylece Hıristiyanlığın dünyada yaşayan her insana ulaşması hedeflenirken, Hıristiyanlar arasında birlik ve beraberliğin sağlanmasına da özen gösterilmiştir. Zira Papa, Hıristiyanlık ile diğer dinlerin durumunu kendine özgü bir şekilde şöyle değerlendirmektedir:

"Her ne kadar biz Hıristiyan olmayan dinlerin manevi ve ahlaki değerlerini tanıyor, saygı gösteriyor, onlarla diyaloga hazırlanıyor ve din

---

* *Nostra Aetate*, Kilise'nin, Hıristiyan olmayan dinlerle ilişkisini açıklayan bir deklarasyonudur. Bu deklarasyon, II. Vatikan Konsili'nin IV. oturumunda onaylanarak kabul edilmiş ve 28 Ekim 1965'de Papa VI. Paul'un onayıyla ilan edilmiştir. *Nostra Aetate*, Katolik Kilisesi'nin Hıristiyan olmayan dinler hakkında, konsil öncesi geleneksel tutumundan farklı ifadeler kullanması yönüyle önem kazanmıştır. *Nostra Aetate*, Hıristiyanlık dışı bütün dinlerden, Kilise'nin onlara verdiği değerden bahsederken Hinduizm, Budizm, İslam ve Yahudilik'i ismen zikretmiş ve bu dinlerin bazı inançları hakkında bilgi vermiştir (Güngör, 71).

33 Güngör, 78.

34 Güngör, 129.

hürriyetini savunmak, insanlık kardeşliğini tesis etmek, kültür, sosyal refah ve sivil iradeyi oluşturmak gibi hususlarda diyaloga girmek istiyorsak da, dürüstlük bizi, gerçek kanaatimizi açıkca ilan etmeye mecbur etmektedir; yegane gerçek din vardır o da Hıristiyanlıktır” ³⁵.

• Hıristiyanlar diyalogu yeni bir araç olarak değerlendirmeyi hedeflerken misyonerlikten de vazgeçmemişlerdir. Nitekim Konsil, Kilise'nin misyoner faaliyetleri hakkındaki kararını, *Ad Gentes*'de, Kilise'nin tabiatı icabı, misyoner olduğunu, bu misyonun ona sonradan ilave edilmiş bir özellik olmadığını, özellikle özünden kaynaklandığını, çünkü onun Baba'nın isteği ve kararıyla Oğul'a tevdi edilen ve Kutsal Ruh ile desteklenen bir misyon olduğunu ifade etmiştir³⁶.

Konsil, Kilise'nin diğer insanlarla ilişkisini *“Tanrı'nın Evrensel Kurtuluş Tasarısı”* doktrini çerçevesinde açıklamaktadır: *“Çünkü Mesih herkes için öldü, dolayısıyla bütün insanların Kilise'ye sonsuz daveti tek ve ilahidir.”* diyerek kurtuluş tasarısı içine bütün herkesi dahil etmektedir. *Nostra Aetate “Tanrı'nın inayeti, iyilik tezahürleri ve kurtarıcı tasarısı herkese şamildir”* diyerek bütün insanların tek bir cemaat olduğunu ve bu tek cemaatin aslının ve hedefinin Tanrı olduğunu vurgulamaktadır³⁷.

Kilise'nin Hıristiyan olmayan dinlerle ilişkisi hakkındaki deklarasyon olan *Nostra Aetate*'de Hıristiyanlığın diğer dinlere bakışı şöyle özetlenmektedir:

“Katolik Kilisesi bu dinlerdeki gerçek ve kutsal olan hiç bir şeyi reddetmez. Kendi öğretisinden bir çok yönden farklı olmakla birlikte bütün insanlığı aydınlatan ilahi gerçeğe ait bir parça ışık yansıtan doktrin, ahlaki kural, hareket ve hayat tarzına büyük saygı duyar. Yine de Kilise gerçek yol, ilahi hakikat ve doğru hayat olan Mesih'i ilan etmeye mecburdur” ³⁸.

Uzun tarihi süreçte, misyonerlerin kendileri deşifre olmuş, diğer insanlarda onlara karşı bir nefret hissi uyanmaya başlamış, onların kötü niyet ve eylemlerinden rahatsızlıklar ortaya çıkmıştır. Bu durumu farkedenden, Katolik Kilisesi başta olmak üzere, Hıristiyan dünyasında bir

35 Güngör, 130.

36 Güngör, 131.

37 Güngör, 134.

38 Güngör, 136.

imaj değişikliği olmuş, fakat, misyonerlik faaliyetlerine de devamdan geri durulmamıştır. Nitekim II. Vatikan Konsili'nde, bu konu uzun uzadıya tartışılmış, gündemin esas konularından biri "diyalog" olmakla birlikte, şu hükümden de vazgeçilmemiştir: "Kilise misyonerlerini göndermeye devam edecektir. Yeryüzünde her taraf Hıristiyan olmadıkça bu görev sona ermeyecektir" ³⁹.

II.Vatikan Konsili'nde bir karar şeklinde yerini koruyan yukarıdaki ifade, Hıristiyan dünyasının iç yönünü göstermek bakımından oldukça önemlidir. Ancak Hıristiyanlar, Konsil'in görünen kararları arasında yer alan bu esas hükmü, oldukça gerilere iterek "diyalog"u ön plana çıkarmaya özen göstermişlerdir. Pek çok şeyini misyonerliğe borçlu bulunan ve bu konuda oldukça deneyimli ve başarılı olan Hıristiyanların, onu birden bire terketmesi elbette mümkün değildir. Nitekim W.C.Smith, diyalog çalışmaları konusundaki sözleriyle bunu teyit etmektedir:

"Diyalog kelimesi, son yıllarda, hem Roma Katolik, hem de protestan Kilisesi'nde ön plana çıkmıştır. Büyük hareketler (misyonerlik) hala zihinlerdedir. Fakat bu düşüncenin önceki misyoner (Evangelistik) hareketinin bir transformasyonu olup olmadığını söylemek henüz erkendir" ⁴⁰.

Onun bu yuvarlak ifadesine karşın İslamo-Christiana dergisindeki bir makalesinde Taylor, konuyu daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

"Müslümanlar arasındaki misyonerlik çalışmaları, diyalogun önemini ortaya koymuştur. Burada sözkonusu diyalog, misyonerliğe bir alternatif değil, bizzat şartlara uygun misyonerliktir" ⁴¹.

Konsil, Hıristiyan mesajının Hıristiyan olmayan kültürlerle sokulması kanusundaki görüşlerini de Kilise'nin misyoner faaliyetleri ile ilgili kararında ortaya koymaktadır. Buna göre; yerel kiliseler, milletlerin sahip olduğu ve Mesih'e miras olarak verilen bütün zenginlikleri tesbit etmek ve elinde tutmak durumundadır. Çünkü bu zenginlikler, Tanrı tarafından ödünç olarak verilmiştir⁴².

39 Küçük, 48.

40 Küçük, 48-9.

41 Küçük, 49.

42 Güngör, 141.

"Diyalog" ve "Dinlerarası Diyalog" konusunda 1974 yılında Roma'da gerçekleştirilen ve açılış konuşmasını Papa VI. Paul'un yaptığı "Dünya Piskoposlar Toplantısı"nda Calcutta Başpiskoposu Picachy, dinlerarası diyalogu, Hıristiyan misyonunun ayrılmaz bir bölümünü oluşturan "Evangelizasyon"un (İncil'in insanlara öğretilmesi ve onların Kilise'ye döndürülmesi) tabii bir parçası olarak tarif etmiştir. Hıristiyan Birliği Sekreteryası başkanı Kardinal Willebrands ise, Kilise ile diğer dini gelenekler arasındaki hem ortak hem de farklı noktaların daha derin bir değerlendirmesinin yapılmasına Kilise sorumluluğu açısından ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası başkanı Kardinal Pignedoli ise, "Evangelizasyon" ile "Diyalog" arasında acilen bir irtibat kurulmasına büyük ihtiyaç duyulduğundan söz etmiştir. Pignedoli şöyle demiştir:

"Diyaloğun temel amacı, Mesih'in yüklediği sorumluluk gereği, Hıristiyanların bütün insanlara hizmet etmek ve sevgi duymak isteğine şهادette bulunmak demektir. Bu sebeple diyaloga giren her Hıristiyan bir taraftan samimi ve açık kalpli iletişim vasıtasıyla, diğerlerinin dini tecrübeleri hakkındaki değerlendirmelerini genişletirken, diğer taraftan kendi inancını keyifle takdim etmelidir. Diyaloğun temel kuralı, Hıristiyan olmayanların dini ve kültürel kimliklerine saygı duymaktır. Bunun sebebi, Tanrı'nın herkesi Mesih'in imajında yaratması ve herkesin aydınlığa ulaşmasını istemesidir" ⁴³.

Papa II. John Paul'un imzasıyla 1991 yılında yayınlanan "Redemptoris Missio" (Kurtarıcı Misyon) isimli genelgede Kilise'nin kurtuluşu, misyonu ve bu misyonun bütün insanlığa yönelik olduğu belirtildikten sonra, diyalog konusunda aynen şöyle denilmektedir:

"Dinlerarası diyalog Kilise'nin bütün insanları Kilise'ye döndürme amaçlı misyonunun bir parçasıdır. Karşılıklı bilgilenme ve anlayışı zenginleştirme vasıtası ve metodu olarak diyalog misyona zıt değildir. Esasen misyonla ve misyonun şekilleriyle diyalog arasında özel bir bağ vardır. Bu misyon aslında Mesih'i ve İncil'i bilmeyenlere ve diğer dinlere

mensup olanlara yöneliktir. Tanrı, Mesih vasıtasıyla bütün insanları kendisine çağırmakta, vahyin ve sevgisinin mükemmelliğini onlarla paylaşmak istemektedir” 44.

Hıristiyanların, diyalogu tıkanan, kirlenen ve deşifre olan misyonerliğin önünü açmak için yeni bir araç olarak kullandıkları gayet açıktır. Nitekim Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası'nın ilk başkanı Kardinal Marella, Konsil Babaları'na gönderdiği ve 6 Aralık 1964 tarihinde L'Osservatore Romano'da yayınlanan bir makalesinde, Sekreteryası'nın faaliyet amacını şöyle açıklamaktadır:

“Faaliyetlerimizle, Kilise'nin misyoner faaliyetlerini yürüten 'S. Cogregation de Propaganda Fide' teşkilatının çalışmalarına, misyon faaliyetlerinin kanunen mümkün olmadığı yerlerde yardımcı olmaya ve boşluğu doldurmaya çalışacağız” 45.

Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası'nın sekreteri Pietro Rossano, Hıristiyan olmayanlarla diyalogdan neyin kastedildiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Diyalogdan söz ettiğimizde açıktır ki, bu faaliyeti, Kilise şartları çerçevesinde misyoner ve İncil'i öğreten bir cemaat olarak yapıyoruz. Kilise'nin bütün faaliyetleri, üzerinde taşıdığı şeyleri yani, Mesih'in sevgisini ve Mesih'in sözlerini nakletmeye yöneliktir. Bu sebeple diyalog, Kilise'nin İncil'i yayma amaçlı misyonunun çerçevesi içinde yer alır” 46.

Bütün bunlardan anlaşılacağı üzere, diyalog faaliyetlerini yürütmekle görevli sekreteryaya, daha önceden misyoner olarak tecrübe kazanmış idareci ve danışmanlarıyla, düzenli olarak çıkardığı yayınlarıyla, bilhassa mahalli kiliseler arasındaki iletişime katkı sağlamaktadır. Sekreteryası'nın kuruluşundan beri üstlendiği en önemli görev, Kilise ile Hıristiyan olmayanlar arasındaki diyalogun şartlarını hazırlamaktır.

Hıristiyanlar, İncil'in mesajını insanlığa ulaştırma konusunda arayışlarını sürdürmektedir. Onlar, zaman ve şartlara göre yeni formüller ve metodlar geliştirmektedir. Hatta bu metodlar coğrafi mekan, etnik yapı ve dini inanç durumlarına göre de ayrıcalıklara sahiptir. Nitekim

44 Güngör, 154.

45 Güngör, 211.

46 Güngör, 214.

yetiştirdikleri elemanlar, faaliyet gösterecekleri ülke ve bölgelerin sosyo-kültürel Şartlarına göre hazırlanmakta, insanlarla yakın ilişki kurabilmeleri için onlara mahalli diller öğretilmektedir. II. Vatikan Konsili sonrasında önem kazanan diyalog çalışmalarından arzulanan verimi alabilmek ve insanlarla daha yakın iliŐkilere girebilmek için, “inkültürasyon” önem kazanmıştır.

İnkültürasyon teriminin Kilise literatürüne resmen girişi yenidir. II. Vatikan Konsili’nden önce, Kilise’nin resmi dökümanlarında kullanılmayan bu terim, konsil kararları ve konsil sonrası papalık genelgesi vasıtasıyla, hem kavram olarak hem de Kilise’nin ağdaŐ misyoner faaliyetlerinin en cazip uygulama vasıtası olarak merkezi bir konuma gelmiştir.

İnkültürasyon terimi, II. Vatikan Konsili sonrasında, bugünkü anlamıyla, Kardinal Jaime Sin tarafından, 1977 yılında, “Catechisme” ile ilgili bir toplantıda kullanılmıŐtır. Bu terim, 1978 yılında merkezden Cizvit misyonerlere gönderilen mektuplarda kullanılmaya başlamış ve 1979 yılında, Papa II. John Paul’un bu kelimeyi bir genelgesinde kullanmasıyla, teolojik bir terim olarak literatüre yerleŐmiŐtir.⁴⁷

İnkültürasyon terimi teoloji sözlüklerinde, Hıristiyanlığın mesajının ve hayat tarzının, çeşitli cemaatlerin kültürlerine uygun tarzda sokulması ve canlandırılması olarak tarif edilmektedir.⁴⁸ Aslında bu terim yeni olmasına rağmen, Katolik Kilisesi’nin günümüzde, sınırsız imkanlarla ve detaylı planlarla uygulama alanına koyduğu Őekliyle olmasa bile, başlangıçtan beri Kilise’nin, İncil’i yayma amaçlı misyoner faaliyetlerinin temel unsurlarından biri olmuştur. nkn bu olayın kavramsal çerçevesini merkezde “kültür” olmak üzere cemaat, cemaatin sahip olduğu manevi değerler ve Kilise oluşturmaktadır.

İnkültürasyon terimi, “*hakiki kültürel değerlerin Hıristiyanlığa adapte edilmesi suretiyle ve Hıristiyanlığın çeşitli kültürlere enjekte edilmesi yoluyla samimi bir biçimde transformasyonu*” olarak tanımlanmaktadır.⁴⁹

47 Francis Raymond Podgorski, *Towards A Catholic Theology of Missionary Dialogue and Dialogical Mission with Other Religions*, Roma 1978,184-185.

48 O’Collins-G.Farrugia, *A Concise Dictionary of Theology*, New York 1991, 104.

49 Arji, A.Roest Crollius, “Inculturation”, *Following Christ in Mission*, Ed. S. Karotempril, Bombay 1995,110.

Bu kavram, sadece Hıristiyani değerlerin belli bir kültüre intibak ettirilmesiyle sınırlı olmayıp, hedef alınan cemaatin kültür unsurlarının İncil'e göre değiştirilmesini de içine aldığı için, hedef kültür içinde Hıristiyan tecrübesinin tezahür etmesi olayına da işaret etmektedir. Bu sebeple İnkültürasyon bir diyalog süreci içinde gerçekleşmektedir. Bu diyalog sayesinde Kilise, mahalli halkın değerlerini ele almakta, onları Hıristiyani anlamda geliştirmektedir.⁵⁰

Papa II. John Paul, İnkültürasyon'un Kilise misyonundaki önemini, *Redemptoris Missio* (1991) isimli genelgesinde şöyle açıklamaktadır: "Kilise, inkültürasyon vasıtasıyla, İncil'i çeşitli kültürlerde canlandırır ve aynı zamanda insanları kendi kültürleriyle Kilise cemaatine sokar. Kilise bu insanlara kendi değerlerini aktarır ve aynı zamanda onlarda mevcut olan iyi unsurları alır ve onları içten tekrar yeniler".⁵¹

Papa II. John Paul, II. Vatikan Konsili'nin, "Modern Dünya'da Kilise" isimli kararının ve Papa VI. Paul'un, "Halkların Evangelizasyonu" isimli genelgesinin dikkatleri "kültür" üzerine çekmesinden sonra, İnkültürasyon olayına önem vererek bunu, Kilise'nin 20. yüzyıldaki en önemli misyonu olarak düşünmüştür. Bundan dolayı 1982'de Vatikan'da "Papalığa Bağlı Kültür Konseyi"ni kurdu muştur. Papa bu vesile ile yaptığı konuşmada, "Kilise'nin günümüz kültürleriyle diyalogunu, hayati bir alan olarak düşündüm, bu, 20. yüzyılın sonunda dünyanın kaderinin üzerinde oturduğu bir alandır. Çünkü insanlar, kültüre şükran hissi içinde tam bir insan olarak yaşarlar" demiştir. Papa II. John Paul daha sonra, Hıristiyanlık ve kültür arasındaki organik ve yapıcı ilişkiye dikkat çektikten sonra şöyle demiştir: "Kültür ile inanç arasındaki sentez, sadece kültürün değil inancın da gereğidir". Papa, Vatikan Devlet Sekreteri Kardinal Agostino Casoroli'ye, 20 Mayıs 1982 tarihinde yazdığı bir mektupta, "Kültür haline gelmeyen bir inanç, tam olarak benimsenip yerleşmiş bir inanç değildir, ne tam olarak her yönüyle düşünülmüş, ne de tam olarak tatbik edilmiş (yaşanmış)tir" demiştir.⁵²

50 A.R.Crollius, 113-114.

51 John Paul II. *Redemptoris Missio*, 52.

52 C.McGarry, "Preface", *Inculturation: Its Meaning and Urgency*, Africa 1986,7.

İnkültürasyon kavramının daha iyi anlaşılması için yakından ilişkili bazı kavramlara da gözatmak faydalı olacaktır. Bu terimin, en başta kültür olmak üzere, karşı karşıya gelen iki kültürün birbirini etkilemesi sonucunda, birisinin ayakta durması ve diğzerinin zayıflaması anlamına gelen “*akkültürasyon*”; bir kişinin kendi kültürüne sokulması, bir başka ifadeyle ferde, içinde bulunduğu toplumun kültürünün tanıtılması anlamına gelen “*enkültürasyon*”, bir mesajın veya unsurun, yerli kültürün terminolojisiyle ifade edilerek yerleştirilmesi anlamına gelen “*indigenizasyon*”; bir mesajın veya unsurun şartlara uydurulması anlamına gelen “*kontekstualizasyon*” ve bir mesajın veya unsurun herhangi bir kültüre uygun hale getirilmesi anlamına gelen “*adaptasyon*” kavramlarıyla yakın ilişkisi vardır. Bu çerçevede Kilise, İnkültürasyon kelimesine özel bir anlam yüklemiş, yukarıda zikredilen kavramların, aşağı yukarı, hepsini içine alan bir sürece, Kutsal Ruh’un yardımını da katarak yeni bir terim ortaya çıkarmıştır.⁵³

Sonuç olarak, günümüz dünyasının değışen dini, siyasi ve sosyo-kültürel şartları içerisinde, bütün milletleri ve dini cemaatleri olduğı gibi, Kilise’yi de yeni tedbirler almaya sevkeden bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu tablo karşısında yeni yaklaşımlar üretmeye en çok ihtiyacı olan kurum, içinde bulunduğu durum, kendi iç problemleri, Hıristiyan halkın Kilise’ye olan ilgisizliğı ve artık insanlara antipatik gelen ve tepkiyle karşılanan misyoner faaliyetleri sebebiyle Kilise olmuştur. Katolik Kilisesi, diğzer konularda olduğı gibi, misyon alanında da yeni bir yaklaşımın gerekli olduğunu farketmiş ve diğzer din mensuplarına yaklaşma ve diyalog politikasını uygulamaya koymuştur. Kilise’nin resmi dökümanlarının ifadeleri ve uygulamalar göstermektedir ki Kilise, günümüzde merkezi ilgi alanı olarak Hıristiyan olmayan cemaatlerin kültürünü seçmiştir. Bu sebeple yeni tablonun en önemli unsurları; Kilise, hedef kültür ve İncil’in mesajının sözkonusu kültüre uygun tarza sokulması süreci olmaktadır. Bu noktada “*diyalog*” çok önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü İnkültürasyon, hedef kültürü çok yakından ve iyi tanımayı gerektirmektedir. Zira, öncelikle

---

53 Bkz. A.R.Crollius, “Inculturation: Newness and Ongoing Process”, *Inculturation: Its Meaning and Urgency*, Africa 1986 , 31-45.

hedef kültürde bulunan ortak ve uygun unsurların tesbit edilmesi, onların İncil'e göre düzeltilmesi, transformasyonu ve sonunda yerli dilin terminolojisiyle ifade edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde başarılı olmak mümkün değildir.

Hıristiyan dünyası bir bütün olarak kendi aralarında çok ciddi problemler ve teolojik tartışma konuları bulunmasına rağmen, başlangıçtan itibaren İncil'in mesajını insanlığa ulaştırmak, onları dini, ekonomik ve siyasi alanda kendi emelleri doğrultusunda etkileyebilmek ve onlardan yararlanabilmek için uzun tarihi süreçte çok çeşitli yollar denemişlerdir. Bu yollar, zaman içerisinde savaşımlardan misyonerliğe, misyonerlikten, diyaloga doğru bir değişim yaşamış olmakla birlikte, bunun ileriki yıllarda tersine dönmeyeceğini söylemek mümkün değildir. Bunu görmek için uzun yıllar beklemeye de gerek yoktur. Zira Hıristiyan dünyasının elinde bulundurduğu ekonomik ve teknolojik imkanları hal-i hazırda, başta müslümanlar olmak üzere, kendilerinden olmayan toplumlar aleyhine nasıl kullandığı açıkça görülmektedir. Hıristiyanlarca ortaya atılan yeni söylemlerin arkasında yeni sinsi planlarının olduğu veya olabileceği tarihi tecrübelerin insanlığa kazandırdığı bir hakikat olsa gerektir. Dolayısıyla bütün İslam dünyasının ve özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığına kavuşan müslüman Türk dünyasının, bölgelerindeki Hıristiyan faaliyetleri konusunda duyarlı olmaları, dini, milli ve kültürel gelecekleri açısından zaruret ifade etmektedir.

Kırgızistan'da Misyoner Faaliyetleri

Kısaca tarihi geçmişi hakkında bilgi verdiğimiz misyonerlik, dünyanın muhtelif yerlerinde çeşitli isimler altında faaliyetlerine devam etmektedir. Onlar her bölge, her kültür ve her millete uygun birer metod ve faaliyet alanı belirlemekte, Hıristiyanlığı yaymak için çalışmalarına devam etmektedirler. Misyonerler, geçmişteki deneyimlerinden de yararlanarak, başarısızlık sebebi olan ve kısmen deşifre olan metodların yerine bölgenin ve çağın gereklerine uygun yeni metodlar üretmekte oldukça başarılıdırlar. Muhatapların psikolojik, sosyal ve ekonomik durumlarına göre farklılık arzeden bu metodlar, çeşitli kültürel, insani ve teknik yardım adı altında yeni kimliklerle faaliyet alanına sokulmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Batı için her alanda bakir olma özelliğine sahip olan geniş corafya, misyonerler için çok uygun bir faaliyet alanı oluşturmuştur. Bu faaliyetler, daha M.Gorbaçov zamanında, onun "*Perestroika*" (yeniden yapılanma) ve "*Glasnost*" (açıklık) uygulamaları sonrasında başlamıştır. Bu politikaları fırsat bilen misyonerler, Sovyetler Birliği'nin çözümlenmesinden önce, hangi topluma hangi tür misyoner faaliyetlerini uygulayacaklarının planlarını yapmışlardır. Onlar bu hususta kendi devletlerinin desteğini de almak suretiyle, ekonomik ve siyasi yönden de hazır bir vaziyette, henüz bağımsız devletler oluşmadan görev yerlerine ulaşmışlardır.

Ortodoks Hıristiyanlık inancına sahip Çarlık Rusyası'nın uzun yıllar uyguladığı Hıristiyanlaştırma ve asimile hareketi, büyük çoğunluğu müslüman olan Türk tebaa üzerinde, beklenen etkiyi göstermemiş ve hedefine ulaşmamıştır. Buna ilave olarak temelinde Rus hakimiyeti ve asimilasyon hesapları yatan Sovyetler Birliği döneminde, bütün dinlere karşı eşit bir tavır belirlenmiş; daha doğrusu din "*afyon*" olarak nitelenerek, insanlar ondan kurtarılmaya çalışılmıştır. Dininden uzaklaştırılan insanlara, etnik ve milli kültür değerlerinden de yoksun kalmaları ve "*homo sovetikus*" (sovyet insan tipi) modeli bir toplum meydana getirmeleri için çok yoğun proğramlar uygulanmıştır. Sovyetler Birliği'nin katı yönetim zamanlarında etkili olduğu sanılan bu proğramların başarılı olamadığı ve hedefine ulaşamadığı, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra anlaşılabilmıştir. Belki de bu birliğin dağılmasının temelinde homo sovetikusun mümkün olamayacağı gerçeğini aramak daha doğru olacaktır. Nitekim Gorbaçov'un son dönemlerinde, Sovyetler Birliği'nde hayat mücadelesi veren milletler tarihi, kültürel, etnik, milli ve dini değerlerini aramaya başlamışlardır. Sovyetlerin başarısızlığı sebebiyle, toplumların uzun tarihi süreçte, birbirlerine hemen hemen hiç karışmadıkları ortaya çıkmıştır. Bir baskı unsuru olarak "*Kril*" alfabesi ve "*Ruşça*" istisna edilecek olursa, etnik ve dini kimliklerin pratik değerlerde bazı fireler verdiği tesbit edilse bile, orijinalitesini koruduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra demokratik ortamdaki yararlanan kitleler, komünizmden kaçmışlar, fakat ondan kaçan insanların sığındığı adres aynı olmamıştır. Zira Komünizm gelmeden önce kim ne ise, ona

doğru bir yönelme başlamıştır. Hal böyle olunca, Hıristiyanlar kendi dinlerine, müslümanlar kendi dinlerine, Budistler de kendi dinlerine yönelmişlerdir. Yıllardır din adına "ateizm" etrafında toparlanmaya çalışanlar, eski dinlerine duydukları hasret ve özlem ile, kendilerine dayatılan bu yapay dini, bir çırpıda terk etmişlerdir. İşte asıl hareketlilik bundan sonra başlamıştır.

Sovyetler Birliği'nin resmi ideolojisinin insanların dini inançlarında büyük tahribat yaptığı muhakkaktır. Cami ve kiliselerin kapatılması, dini eğitim veren kurumların birer sembol haline getirilmesi, elbette dinin ameli yönünü zaafa uğratmıştır. İnsanlar günlük hayatlarında birer ateist gibi yaşamışlardır. Hatta yetişen nesiller din adına tamamen cahil bırakılmışlardır. İşte, bağımsızlık sonrası, bu demokrasi ve hürriyet ortamından yararlanan çeşitli dini gruplar, insanların dini cehaletinden yararlanarak, onları kendi istekleri doğrultusunda yönlendirme gayreti içine girmişlerdir.

Hal-i hazırda eski Sovyetler Birliği topraklarında iki türlü dini hareketlilik yaşanmaktadır. Bunlardan birincisi; tarihi mirastan mahrum kalmanın manevi ızdırabını uzun yıllar sinesinde yaşatan insanlardır. Onlar sadece adını biliyor olsalar da, dinleriyle ilgili bilgileri öğrenme ve pratikleri yerine getirme telaşına başlamışlardır. İkincisi ise; uzun yıllar Sovyetler Birliği'nin yıkılmasını bekleyenlerin faaliyetleridir. Bunlar, komunizmin katı taassubu altında dini, milli, sosyal ve kültürel değerlerinden mahrum kalan bu insanları, en azından eski sahip oldukları imkanlara kavuşturmak ve modern dünyanın nimetlerinden onları yararlandırmak ister gibi görünmektedirler. İkinci hareketin birincisi kadar masum olduğunu iddia etmek oldukça zordur. Her ne kadar, Hıristiyan dünya Sovyet Hıristiyanlarının, İslam dünyası da Sovyet müslümanlarının dinlerini doğru öğrenip yaşamalarını istiyor, bu yolda çeşitli yardımlarda bulunuyorsa da, bunun sosyal ve ekonomik bazı hesapları da içerdiğini gözden uzak tutmamak gerekmektedir. Bu pastadan pay almak isteyenlerin en kolay nüfuz edebilecekleri ve en etkili olabilecekleri yer ise dini duygular olmaktadır. Bunun için ekonomik yönden güçlü ülkeler, öncelikle, dini duygularla kendilerine yakın hissettikleri veya kendilerinden yararlanabileceklerini umdukları kitleleri hedef seçmişlerdir.

Bu çerçevede başta Almanya olmak üzere, zengin Batılı ülkeler kendileriyle organik bağ bulunan kesimlerden seçtikleri elemanları kendi ülkelerine götürmüşler ve oralarda Hıristiyanlık eğitimine tabi tutmuşlardır. Aynı şekilde Budist misyonerler de kendilerine yakın hissettikleri kesim üzerinde faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Dolayısıyla bölgeyi ve bölgenin kültürel özelliklerini çok iyi bilen dahili unsurlar, misyoner faaliyetlerinde araç olarak kullanılmış ve diğer dinlerin Türk dünyasına girmesine zemin hazırlanmıştır. Nitekim Rusların yanında Alman ve Yunan asıllı olanlar Hıristiyanlık propagandası için ideal tipler olurken, özellikle Issık Göl ve Talas çevresinde yaşayan Kalmuklar Budizm'in yayılmasına katkı sağlamışlardır.

Türkistan bölgesinin asli unsuru olan Müslüman Türkler, Komünizm sonrasında çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle din eğitimi veren kurumların Sovyetler Birliği zamanında sayılarının ikiye düşürülmesi ve kontrollü eğitim vermeleri yanında, yaygın din eğitimi veren mescitlerin büyük çoğunluğunun kapatılması, geçmişle ilgili dini bağların kopmasında, en azından yok denecek düzeyde zayıflamasında etkin rol oynamıştır. Uygulanan politikalar sonucunda müslüman halkın İslam dini ile bağlantıları oldukça zayıflatılmış, mevcut dini düşünce, pratik ve inanışlara, sistemin tepkisini çekmeyecek hurafeler yerleştirilmiştir. Böylece geniş kitlelerin dini inanışları sadece müslüman kimliği düzeyinde kalmıştır.

Müslüman Türklerin Sovyetler Birliği'nin dağılması sırasındaki bu konumu, onların dini milli ve kültürel alanda kaybettikleri zaman ve değerleri kazanma konusunda bazı zorluklarla karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Müslüman kimliğinin bilincinde olan kitleler, gerek fiziki şartlar gerekse din eğitimi için gerekli olan, kitap ve öğretim elemanı açısından büyük sıkıntılar yaşamaktadır. İslam dünyasının Hıristiyan dünya gibi, din öğretim ve eğitimi konusunda bir bütünlük arzetmemesi yanında, ekonomik gelişmişlik yönünden Batı ile rekabet gücünün bulunmaması; İslam'ı doğrudan ve kaynağından öğrenme imkanını onlara sağlamamaktadır. Çoğunluğu petrol zengini olan Arap dünyası, maddi imkanlarını, kendilerinin inanıp yaşayageldikleri İslam anlayışını Türkistan'a ihraç için kullanırken, İran da, dini-siyasi birikimini (Şiilik),

bölge avantajını da kullanarak yaygın hale getirme mücadelesi vermektedir. Türk dünyası ile etnik, dini, kültürel ve tarihi bağları bulunan ve Ehl-i Sünnet İslam anlayışına sahip Türkiye ise, içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik şartlara ilave olarak coğrafi dezavantajı dolayısıyla, bölgenin sosyo-kültürel ve dini yapılanmasına yeterli katkıyı sağlayamamaktadır.

İşte bu şartlar dolayısıyla Türk topluluk ve Cumhuriyetleri; kendileriyle dini, tarihi ve kültürel yakınlıkları olmayan kimselerle daha yoğun bir ilişki kurmak, hatta ekonomik ve sosyal sebeplerle onlarla birlikte hareket etmek mecburiyetinde kalmıştır. Bir başka ifade ile, ekonomik yönden güçlü Hıristiyan dünyası, Türk dünyasının içinde bulunduğu zor şartlardan yararlanmayı, dini siyasi ve ekonomik çıkarları için fırsat bilmiştir. Tarihin derinliklerinden gelen birikim ve tecrübeye sahip bulunan misyonerler, çeşitli isim ve misyon adı altında, Türk dünyasının her yerine yayılmıştır. Bugün birbirine rakip veya alternatif gibi görünen kuruluşların hemen hemen hepsinin tek ortak hedefi, Hıristiyanlığı oralara yaymaktır.

Mahalli yöneticiler, misyoner faaliyetlerinin yoğunluğundan rahatsızlıklarını her zaman ifade etmekte, bu amaçla, Kırgızlara, kendi dini inançları olan İslam'ı öğretmek için bazı tedbirler almakta, insanların onların bu tehlikesinden koruyabilmek için çareler aramaktadır. Ancak, araç-gereç ve altyapı eksikliği yanında ekonomik imkansızlıklar, bu mücadelelerinde en büyük problem olarak onların karşısına çıkmaktadır. Nitekim mahalli basın yayın organlarının muhtelif tarihlerde verdikleri bilgilere ve değerlendirmelere göre, bugün sayıları 100 ile 200 arasında değişen ve Devlet tarafından faaliyetleri bilinen organizasyonlar oluşmuştur. Özellikle, Sovyetler Birliği döneminde, dini ahlaki ve etnik dejenerasyonun yoğun olduğu Kuzey Kırgızistan'ın Çuy, Issık Göl, Narın, Talas bölgeleri başta olmak üzere Güney Kırgızistan'daki Oş ve Cellal-Abad bölgelerinde yoğun bir misyoner faaliyeti gözlenmiştir. Başta Almanya'nın büyük maddi kaynaklarla desteklediği Protestan misyonerler, Baptistler, Yehova Şahitleri ve Barış Gönüllüleri gibi belli başlı misyoner kuruluşları her tarafa elemanlarını göndermişlerdir. Bu mücadeleye Budist misyonerler de kendi dini emelleri açısından farklı bir destek vermişlerdir.

Kırgızistan'da misyoner faaliyetleri, maddi zorluklar içerisinde bulunan ve dini yönden dejenerasyondan azami ölçüde zarar gören kız-

erkek üniversite gençliği ve işçiler üzerinde kendini göstermektedir. Gençler nefsi arzularını tatmin etme noktasında, mutlaka bir misyoner kuruluşuna misafir olmak durumunda kalmaktadır. Misyonerler, ilk etapda en belirgin metod olan insani yardımlarla muhataplarına yaklaşmakta, onların zaaf, eğilim ve beklentilerini keşfetmekte ve sonra asıl faaliyetlerine geçmektedir. Dini yönden yeterli donanıma sahip olmayan kitleler, sosyal ihtiyaçları için her fırsatı değerlendirmekte, buna mukabil misyonerler, doğrudan Hıristiyanlık propogandası yerine ilgi ve sempati çekmenin yollarını aramaktadır. Bunun için onlar, büyük kitlelerin katılımını sağlayacak olan organizasyonları tercih etmekte, oradaki konuşmalar, motifler ve broşürlerle onlara ulaşmayı hedeflemektedir. Bunun canlı bir örneği olarak ifade edilmesi gerekirse; 25-27 Ağustos 1994 tarihinde, Bişkek'teki Spartak Stadyumunda yapılan müzikli toplantıya Kırgızistan'ın çeşitli yerlerinden toplanan kızlı erkekli yaklaşık 25-30 bin kişi toplanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'dan da katılımcıların bulunduğu bu toplantıda, müzik aralarında Hıristiyanlık propogandası yapılmış, katılımcılara ücretsiz broşür ve kitaplar dağıtılmıştır.

Kırgızistan'da misyoner faaliyetleri çeşitli kesimler üzerinde beklenen etkiyi yavaş yavaş göstermektedir. Nitekim 23 Ağustos 1996'da yayınlanan "*Senin Yolun*" gazetesinde yer alan "*Orucumun onyedinci günü Tanrı bana söyledi*" başlıklı bir yazıda, misyonerlerin faaliyetlerinden etkilenen bir kızın ifadeleri bu işin sonuçları bakımından ne kadar düşündürücüdür: Çeşitli sorunları olan ve aile fertlerinin büyük bir kısmını böbrek hastalığından kaybeden Medine Abdurrazokova adında bir genç kız, nasıl Hıristiyan olduğunu özetle şöyle anlatmaktadır. Ailevi problemlerim dolayısıyla iyi bir müslüman olmam için ne gerekiyorsa yapıyordum. Ancak bütün bunlara rağmen problemlerim her gün biraz daha artıyordu. "Tanrım sen var isen beni düzelt, iyileştir, ben de senin kullarını iyileştireyim" dedim. Böbrek hastası olduğum için, benim gibi aynı dertten çile çeken diğer insanlara yardım ediyordum. Sonuçta bu hayatımdan nefret ederek Allah'a şöyle dedim: "Senin farzlarını benim kadar hiç kimse yerine getirmemiştir. Oruç dedin tuttum, namaz dedin kıldım, hiç bir karşılık beklemeden fakirlere, miskinlere yardım ettim. Bütün bunlara rağmen ben niçin hastayım ve bu sıkıntılara katlanmak zorundayım". Çok

bunalımda olduğum 1995 yılının Ocak ayında ramazan ayı gelirken, “senin rızan için oruç tutayım bana açıl, herkesten daha faziletli olayım “diye niyet ettim ve o gün akşama kadar hiç kimse ile konuşmadım. İnsanlardan, gıybetten uzak olunca Allah’ın bana daha yakın olacağına, beni duyacağına inanıyordum. Televizyonu çok az seyrediyordum. Orucumun onyedinci günü olduğunda, birdenbire Tanrı’nın inayetiyle, içimde, televizyon seyretme isteği uyandı ve onu açtım. O zaman bir başka güç benim elimden tutarak televazyonun “*Piramit*” kanalını bana açtırdı. Piramit Kırgızistan’daki özel kanallardan biridir. Bu kanalda Misyoner Merlin Hikkinin’in misyonerlik yayını yeni başlamıştı. Onu dinlerken önceden hiç bu kadar duygulanmamıştım ve ağlamaya başladım. O gün Tanrı’nın Oğlunun varlığının farkına vardım ve onun kalbime girdiğini hissettim. 22 Ocak gününden itibaren Tanrı benimle birlikte olmaya ve benim günahlarımı çıkarmaya başladı ve hep benimle oldu. Ne yapayım İsa benim kurtarıcım dedim. İşte bu sırada Merlin’in Kitabı Mukaddes’i bul dediğini hatırladım. Halbuki kocam hasta olduğu için Kitabı Mukaddes değil ekmeğe bile para bulamıyordum. Komşu köyde yaşayan Ruslara kocamı gönderdim. Kocam Ruslarda Kitabı Mukaddes’i bulamadığı için onun yerine Yeni Ahit’i alıp geldi. Böylece ben Tanrı’yla birlikte olduğum için çok mutlu oldum. Talebe arkadaşlarım önceleri bu kitaptan bahsettiklerinde, onlar Rusların kitabını okuyor diye kendilerine kızılıyordum. Bu kitabı okuduğum zaman, önceki düşüncelerimden dolayı Tanrı’dan özür diledim. Kitabı okudukça bütün günahlarımdan dolayı Tanrı’dan af dilemem gerektiğine inandım. Diri Tanrı ile konuştuğum için ağladım. Oysa bu kitap sadece Rusların kitabı değilmiş.

Tanrı’nın Oğlu’nun benim bütün günahlarımı bağışladığına ve beni sağlığıma kavuşturduğuna inandım. Tanrı benim Babam imiş. Ben gökyüzündeki Babama yalvarmaya başladım. Ölen annemin benimle gelip konuştuğuna inandım. Ramazanın ondokuzuncu günü Tanrı orucumu bozmamı ve bir daha tutmamamı ve bundan sonra benimle beraber olduğunu söyledi. Ben de orucu bozdum. Üç gün içerisinde bedenimdeki bütün hastalıklar yok oldu ve yeniden doğmuş çocuk gibi oldum. Ailemizde herkes sağlığına kavuştu ve kocama iş bulundu. Ben gökteki Babamdan, İsa’dan ve Ruhul Kudüs’ten razıyım...

Yukarıdaki ifadeler bazı gerçekleri gün yüzüne çıkarmaktadır. Kırgızistan'da yaşayan insanların bir takım sosyal, ekonomik ve dini problemleri vardır. Komünizm döneminde uzun yıllar baskı ve zulüm şeklinde devam eden ağır şartlar, günümüzde bu insanların, daha başka ağır sorunlarla karşı karşıya kalmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla, içine düştükleri zor şartlardan kurtulma çareleri ve problemlerine çözüm yolları arayan bu zavallılar, kötü niyetli insanların menfur emellerine, ister istemez alet olmaktadır. Bunlara bir de misyonerlerin sahip oldukları imkanlar ve kullandıkları taktikler eklenince, bu masum insanların istemeseler de kendilerine hazırlanan tuzağa düşmeleri mukadderdir. Yukarıdaki ifadeler, aynı şekilde, misyonerlerin kitle iletişim araçlarından nasıl yararlandıklarını göstermek bakımından oldukça önemlidir. Kırgızistan'da uygulanan sistem gereği, parası olan herkes bir televizyon kanalı kiralayabilme şansına sahiptir. Yine para mukabilinde herkes, istediği yayın spotunda düşüncelerini ifade edebilme imkanından yararlanabilmektedir. Bu sebeple ekonomik yönden güçlü ve program yönünden hazırlıklı olan misyonerler, istedikleri televizyonun, istedikleri saatini propaganda amacıyla kiralayabilmektedirler.

Misyoner faaliyetlerinin hangi şartlarda, hangi alanlarda ve hangi boyutlarda olduğunu göstermek bakımında, kendi yaşadığım bir olayın naklinde fayda vardır: 1994 yılı Temmuz ayı sonlarında, Oş Üniversitesi İlahiyat Fakültesine alınacak öğrencilerin sınavı için Oş'da bulunuyordum. Üniversite Rektörü Doç.Dr.Bakıt Beşimov ile sınav salonuna giderken daha önceden hiç tanışmadığım birisi ile karşılaştım. Rektör, beni onunla tanıştırdı, o, "*adım John Clark! Barış Gönüllüsüyüm*" ifadesiyle kendisini tanıttı. Çok güzel konuşması dikkatimi çekmişti. Merakımı gidermek için bu güzel Türkçeyi nereden öğrendiğini sorduğumda, Türkiye'de Adıyaman Lisesi'nde ikibuçuk yıl İngilizce öğretmenliği yaptığını öğrendiğim zaman çok şaşırılmışım. Zira Clark, şu anda Kırgızistan'da yürüttüğü faaliyetlerin bir benzerini Türkiye'de daha önceden yürütmüş ve kim bilir orada ne gibi misyonlar üstlenmiştir. Bilinen yönü ile o Türkiye'de İngilizce öğretmenliği yapmıştır. Şimdi de bağımsızlığına kavuşmuş bu insanların İngilizce öğrenme tutkularından yararlanmakta ve orada fütursuzca kendisinin "*Barış Gönüllüsü*" olduğunu

söyleyebilmektedir. Kendisini gizleme ihtiyacı duymayan "daha nice Clark'ların yanında farklı isimlerle faaliyette bulunan kaç tane misyoner vardır?

Kırgızistan'da yayınlanan "Alem" gazetesinin Mayıs-1997 sayısında misyoner faaliyetleri ile ilgili özetle şu bilgiler verilmektedir: 1995-1996 yıllarında, Kitabı Mukaddes mektebi gençleri bu dine çekmekte çok etkili olmuştur. Aralarında Kırgızların da bulunduğu otuzdan fazla öğrenci şu anda bu okulda eğitim görmektedir. Yatılı eğitim veren bu okulda bir öğrenci için 1700 Alman Markı harcanmaktadır. Yakın geçmişte çeşitli harcamalar için bu okula 150.000 D.M. verilmiştir. Aynı gazete "Baptist"lerin faaliyetleriyle ilgili olarak şu bilgileri aktarmaktadır: "Çok ciddi çalışan Baptistler, yerli halkı dinlerine çekmek için geçen sene, "Evangelizasyon Planı" adı altında gençlere yönelik çeşitli programlar uygulamışlardır. Sadece bu programlara 67.000 D.M. harcanmıştır. Ayrıca tatil amaçlı programlar için de 39.000 D.M. harcanmıştır. Bu programlar Karakol, Çolpan-Ata, Kara-Balata, Tokmak, Bişkek gibi yerlerde çok etkili olmuştur".

Orda gazetesi Haziran-1997 de yayınlanan birinci sayısında "Moon" tarikatının faaliyetleri ile ilgili şu bilgileri vermektedir: "Gorbaçov'un Perestroika döneminde Moon'ların yayılması çoğalmıştır. Moonculuğun yayılmasında Gorbaçov'un yanındaki üst düzey yöneticilerin, bu inancı benimsemelerinin büyük katkısı olmuştur. Mooncular, Kırgızistan'daki bakan ve milletvekili gibi üst düzey yöneticilerin çocuklarına yurtdışı eğitim imkanı sağlayarak onları satın almışlardır. Mooncular onların kendilerini de değişik ülkelere seyahatlere götürmüşlerdir. Kırgızistan'daki yoğun tepki dolayısıyla başlangıçtaki yoğun etkileşim tesirini azaltmıştır".

1997 yılı Kasım ayının son günlerinde, yukarıdaki gazete haberini doğrular nitelikte bir olay gerçekleşmiştir. Moon Tarikatı, Amerika Birleşik Devletleri'nde, müntesipleri için düzenlediği bir toplu nikah törenine Türkiye'den Cumhuriyet Halk Partisi lideri Deniz Baykal davet edilmiş ve o da 30 Kasım 1997'de bu davete icabet etmiştir. Deniz Baykal, Türkiye'de değişik kesimlerin tepkisi üzerine bunun uluslararası bir toplantı niteliği taşıdığını, kendisinin yanında Sovyetler Birliği eski Devlet Başkanı Mihael Gorbaçov ve Kırgızistan Devlet Başkanı Asker Akayev'in de

katıldığını açıklamıştır. Böylece Orda gazetesinin Haziran-1997 yaptığı yorum bir anlamda doğrulanmış, Mooncuların fikirlerini ve inançlarını yaymak için öncelikle o ülkelerin üst düzey bürokratlarını etkiledikleri açığa çıkmıştır.

* Dünyada en yaygın ve etkili faaliyet gösteren misyoner teşkilatlarından birisi de “Yehova Şahitleri”dir. Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrecilerinden Bakıt Murzarahimov yaptığı araştırmalarda, Yehova Şahitleri’nin Kırgızistan’daki faaliyetleri ile ilgili şu bilgileri toplamıştır:

Yehova Şahitleri Bişkek’in Prigorodnoe kasabasında bir evde toplanmaktadırlar. Bu ev Alman asıllı birisi tarafından bunlara tahsis edilmiştir. Yehova Şahitleri bu ev için “*Krallık Salonu*” adını vermişlerdir. Şu anda Bişkek’in Kızıl Asker, Orozbekov caddeleri ve Hasanbay Mikro kenti başta olmak üzere, halkın yoğun olduğu hemen hemen bütün caddelerinde Yehova Şahitlerinin yerleri bulunmaktadır. 1991-1992 yılından itibaren Bişkek’in Spartak stadyumunda, sayıları her yıl artan katılımcılara, seminerler ve programlar yapmaya başlamışlardır. Bu programlara katılımı artırmak için, kiraladıkları otobüslerle, mahalle ve köylerden insanları toplamaktadırlar. Bunun bir örneği olarak, 25-27 Ağustos 1994 yılında düzenlenen programa katılanlar stadyumu tamamen doldurmuşlar ve büyük bir kısmı da stadyumun dışından programı takip etmek zorunda kalmıştır. Başta Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya’dan gelen uzmanların katıldığı bu programlarda; müzikal eğlencelerin yanında, çeşitli konuşmalar ve dualar yapılmakta, katılımcılara kitap ve broşürler dağıtılmıştır. Anonsların Rusça yapıldığı ve yaklaşık 25-30 bin kişinin katıldığı bu programlarda hemen hemen her yaş grubundan ve cinsiyetten insanlar katılmıştır.

Bişkek’te, Cumartesi, Pazar günleri Krallık Salonunda yürütülen faaliyetlere ilave olarak evlerde de yoğun çalışmalar sürdürülmektedir. Yayınladıkları broşür, dergi ve kitaplarda; “*Probudites*” (Uyanınız), “*Poçemu Mı Zemli Jirem*” (Niçin Biz Dünyada Yaşıyoruz), “*Tı Hoçeş Jit Veçno*” (Ebedi Yaşamak İstiyor musun) vs. kendilerinin gerçek Hristiyan olduklarını iddia etmektedirler. Ayrıca bu kitaplarda; Allah’ın ve İsa’nın kim olduğu, İncil’in ne olduğu, niçin yaşadığımız, niçin yaşlandığımız, niçin hastalandığımız sorularına cevaplar verilmektedir. Bunlara ilave

olarak, Yehova Şahitlerinin faaliyetlerine, gençlik sorunlarına, zamanın şartlarına göre cinsel problemlere, Kitabı Mukaddes'ten cevaplar verilmektedir. Başta İngilizce ve Rusça olmak üzere hemen hemen her dilde yayınlara raslamak mümkündür. Özellikle bu kitapların birinci hamur kağıt ve Almanya baskısı olduğu dikkati çekmektedir.

Kırgızistan'da Kırgızca propaganda içerikli yayınlara rastlanmaktadır. Bunların başında, 1991 yılında Stokholm'da basılan Kırgızca Kitabı Mukaddes, Kırgızistan'ın her tarafına yayılmıştır. Yehova Şahitleri Kırgızistan'ın Bişkek, Narın, Tokmok, Karakol, Balıççı, Kara Balta, Sokuluk gibi bölgelerinde, başta Kuzey Kırgızistan olmak üzere Kırgızistan'ın genelde bütün eyaletlerinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

B.Murzarahimov, Yehova Şahitleri'nin inançları ile ilgili şu bilgileri aktarmaktadır: Bunlar bilinen misyoner metodlarının hepsini başarıyla uygulamaktadırlar. İnciller'de yer alan "şarap benim kanımdır" hükmü gereğince şarap içerler fakat, domuz eti yasağına uymazlar. Haçlı kitapları kullanmalarına rağmen, haç kullanmazlar. Ortodoks Hıristiyanlarla anlaşamazlar ve karşılaştıkları her yerde onlarla tartışırlar. İncillerdeki "adam öldürmeyiniz" emrine uyararak askerlik yapmazlar, şayet yaparlarsa ellerine silah almazlar. Zira Yehova şahitliğinde cihat anlayışı yoktur ve adam öldürmek büyük günahdır. Birileri sizi öldürmek isterlerse ne yaparsınız sorusuna; "zaten öleceksiniz" cevabını verirler. Vatan millet gibi kutsal değerleri de reddederler. İsa'dan başka kral kabul etmezler. 1993 seçimlerinde "Kral ancak İsa'dır" sloganıyla Askar Akayev'e oy vermemişlerdir. Ona oy vermeyi büyük bir günah olarak propaganda etmişlerdir.

Kırgızistan'daki misyoner faaliyetleri sadece Yehova Şahitleri ile sınırlı değildir. Hıristiyan dünyası bakir bölgelere nüfuz edebilmek için her yolu denemektedir. Ağustos 1998'de Rusya'da büyük bir krizin meydana gelmesine sebep olan ve dünyada büyük ekonomik çalkantılara sebep olan spekülâtör George Soros, kurduğu bir vakıf aracılığıyla, Türk dünyasında yoğun bir faaliyet içine girmiştir. Bu vakıf tarafından hazırlanan bir ankette Türkistan'ın dini durumunu analiz için 18 soru hazırlanmıştır. Detaylara girmeden sadece soruları sıralamak, onların hangi amaçlarla Türkistan'da faaliyet gösterdiğini bilmemize yardımcı olacaktır.

1-Sizin Cumhuriyetteki dini durum ve problemlerle ilgili bilginiz var mı?

2-Yaşadığınız yer neresidir?

3-Size göre halkın dine olan ilgisi neye göre değişmektedir?

• 4-Size göre halkın dine inananlarının sayısı nekadardır değişti?

5-Siz, şu anda dine inananların sayısı ile, Ekim Devrimine kadar dine inananların sayısını karşılaştırabilir misiniz?

6-Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyette dini çevre karakteristiğidir?

7-Sizce, dine inananların sayısının artmasının sebebi nedir?

8-Sizce, din, şimdi ve yakın gelecekte, aşağıdaki görevleri yerine getirebilir mi?

9-Cumhuriyette, aşağıdaki dinlerden hangisinin gelecekte güçleneceğini tahmin ediyorsunuz?

10-Cumhuriyette İslam'ın güçlenmesinin, gelecekte dini esaslar üzerine kurulan partilerin ortaya çıkmasında etkili olacağını düşünüyor musunuz?

11-İslam dininin Cumhuriyetteki gelişmesinin çeşitli şekillerde olduğu fikri halk arasında söylenmektedir. Sizce, bizde aşağıdaki modellerden hangisi güçlenebilir?

12-Sizce, şu anda din hangi görevleri yerine getirmektedir?

13-Cumhuriyet halkı, aşağıdaki karakterlerden hangisine alışmıştır?

14-Eyalet halkı aşağıdaki karakterlerden hangisine alışmıştır?

15-Aşağıdakilerin yüksek derecede olduğuna katılıyor musunuz?

16-Din hizmetlilerinin halk arasındaki otoritesi nedir?

17-Halkın dine olan bağlılığı hangi şekildedir?

18-Sizce aşağıdakilerden hangisi gelecekte Cumhuriyette gelişir?

Detaylarıyla birlikte bu anket üzerinde düşünüldüğünde, Türk dünyasının iyi bir analize tabi tutulduğu ve oralara yönelik stratejiler geliştirildiği anlaşılmaktadır. Özellikle bölge insanların birleşme ve kaynaşmasında en etkili araç olan İslam dini ve onun uygulayıcıları durumunda bulunan din adamlarının konumu, yapılacak yeni çalışmalar açısından belirleyici olacağı benzetilmektedir. Spekülatör Soros acaba niçin böyle bir çalışmaya ihtiyaç duymuştur? Bölgeyle ortak tarihi, kültürel ve dini bağları bulunmayan Soros Vakfı'nın bu tür faaliyetler içerisinde olması hiç de şaşırtıcı değildir. Zira bilinen kural gereği, bölgenin ekonomik

potansiyelinden yararlanmak istemekte ve bu amaca uygun olarak misyonerlerden yararlanmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Hatta şimdiden sosyal ve kültürel faaliyetlere başlamakta ve Kırgızistan genelinde, başta eğitim kurumları olmak üzere, çeşitli yerlere aynı ve nakdi yardımlarda bulunarak oralara nüfuz etmeye çalışmaktadır.

Kırgızistan'da, özellikle Hıristiyan kökenli misyoner faaliyetlerinde bir görev dağılımı ve işbirliği dikkati çekmektedir. Bazıları sade vatandaş üzerinde yoğunlaşırken bazıları, devlet memurlarını hedef kitle kabul etmekte, bazıları okullar üzerinde faaliyete geçerken, bazıları toplumsal faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde çalışmalarını sürdürmektedir. Hatta misyonerler, gençlere, yaşlılara, erkeklere ve kadınlara yönelik faaliyet alanlarıyla da kendi iç planlarını çatışmaya girmeden uygulamaya çalışmaktadırlar. Gençlerin moda ve lüks özentileri yanında yabancı dil arzuları, misyonerlerin en kolay iletişim kurmalarına yardımcı olurken, geçim sıkıntısı ve ekonomik zorluklar çoğu kere halkı onların kucağına itmektedir.

Kırgızistan'da faaliyet gösteren misyoner grupların faaliyet alanları ve hedef kitleleri hakkında kısa bir bilgi vermekte fayda vardır:

Adventistler: Kırgızistan genelinde ve Oş'ta gençlerin bol olduğu Üniversite çevrelerinde, özellikle İngilizce ve yabancı dil eğitimi veren fakültelerde öğrencileri etkilemeye çalışmaktadırlar. Araç olarak dil öğretimi, yani İngilizce kullanılmaktadır. İngilizce kursları açılmakta, öğrenciler Amerika ve İngiltere'ye götürüleceği vaadiyle buralara çağırılmaktadır. Yaklaşık 5-6 yıldır aktif olarak yürütülen bu faaliyetler sonucunda, arzulanan başarıyı sağlayamadıkları görülmektedir. Nitekim çeşitli vaatler sonucu, başlangıçta bunlara ilgi duyan gençlerin son sınıflara doğru geldiğinde; *"Tek bildikleri İsa, İsa'dan başka hiç bir şeyden bahsetmiyorlar"* diyerek onlardan uzaklaştıkları, onların da faaliyetlerini yeni öğrenciler üzerinde yoğunlaştırdıkları gözlenmektedir.

Baptistler: Diğer Hıristiyan grupların aksine, sıradan halk arasında daha fazla taraftara sahiptirler. Katılanların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. *"Sıyunuu Üyü"* dedikleri ibadethanelerini, hem bir mektep, hem de bir kütüphane olarak kullanmaktadırlar. Hanımların katılımını kolaylaştırmak amacıyla buraların yanlarına bir kreş açtıkları

da söylenmektedir. Onlar kendilerine taraftar kazanmak için birebir ilişkiye çok büyük önem vermektedirler. Halkın ezilen, yoksul ve felakete uğrayan kesimlerini tesbit edip onlarla özel olarak ilgilendikleri ve onları örgütlemeye çalıştıkları görülmektedir. (Liberation Theology) Kırgızlar arasında aile düzeninin bozukluğundan kaynaklanan terkedilmiş kadınlar ve onların çocukları, Baptistlerin istismarını kolaylaştırmaktadır.

Evangelistler: Basın-yayını kullanarak ve bazı televizyon kanalları aracılığıyla Hıristiyanlık propagandası yapmaktadırlar. Önceden kiraladıkları televizyon kanallarında belli saatlerde çeşitli programlarla faaliyetlerini sürdürmektedirler. *Keremet Tv.* bunlardan birisidir.

Katolikler: Bunların hedef kitlesi büyük çoğunluğu Ortodoks Hıristiyan olan Rus halkıdır. Dolayısıyla bunlar Kırgızlardan daha çok faaliyetlerini Ruslar üzerinde yoğunlaştırdıkları görülmektedir.

Protestanlar: Bunlar Amerika ve Almanya'dan gelmektedirler. Faaliyetlerini çoğunlukla bilimsel araştırmalar ve ilmi toplantılara hasretmektedirler. Soros Vakfı ile bunlar arasında bir ilişkinin olduğu söylenmektedir.

Hemen hemen hepsi muhataplarını Hıristiyanlaştırmayı amaçlayan bu gruplar metod ve hedef kitle bakımından farklı gibi gözükseler de, sonuç itibarıyla içine girdikleri toplumların dini, milli ve kültürel bütünlüklerini tahribe ve ahlaki dejenerasyona sebep oldukları açıkça görülmektedir. Bunların dışında Uluslararası kuruluşlar ve Barış Gönüllüleri de Kırgızistan'da Hıristiyanlaştırma çalışmalarına çeşitli destekler sağlamaktadırlar.

Kırgızistan'da Hıristiyanlık dışı dinler de misyoner faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bunların başında "*Budistler*" ve "*Krişnacılar*" gelmektedir. Bunlar çeşitli sıkıntılarla iç içe olan insanları, mistik duygularla kendi yanlarına çekmeye çalışmaktadırlar. Dini ve sosyal dejenerasyonun yoğun olduğu Kuzey bölgesinde ve lüks oteller çevresinde daha yoğun bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Birgün Çolpan Ata'da Avrora otelinin lobisinde otururken, Rus olduğunu sandığım uzun boylu sarışın bir genç yanıma yaklaştı. Benimle Rusça konuşmaya çalıştı, fakat Rusça bilmediğim için kendisine karşılık veremedim. Bir ara koltuğundaki iki cilt kitabı bana vermek ister gibi bir tavır içine girdiğinde

ben onlar "Bible" mi? diye seslenince olumsuz anlamda kafasını salladı. Ben Kırgızistan'da başka misyoner grupları olduğunu da düşünerek, kendisine "Krişna" kelimesini söyledim. O zaman kafasındaki şapkayı çıkardı. Saçları kesilmiş, sadece kafasının arka kısmında at kuyruğu şeklinde uzun saçlardan oluşan bir miktar saç bırakmıştı. Sonra kendisiyle anlaşamayınca uzaklaşıp gitti. Bunlar imkan bulan herkesin Kırgızistan'da misyoner faaliyetini kolaylıkla yapabildiğini göstermektedir.

Kırgızistan'da Bahailer ve Ağa Han grubunun desteklediği İsmaililer de ciddi boyutlarda yıkıcı faaliyetlere devam etmektedirler. Çeşitli insani yardım ve ticari faaliyetler için bölgede bulunan İsmaililer özellikle Oş bölgesini Türkistan için bir kapı olarak kullanmaktadır. Tacikistan'ın Bedakşan bölgesinde bir Üniversite açan İsmaililer, orayı üs olarak kullanmakta, orayla iletişim kurabilmek için de Oş'tan yararlanmaktadır. Böylece İslam ortak paydasıyla Müslüman Türk dünyasına nüfuz yolları aramakta, bu amaçla bazı üst düzey yöneticilerin de desteğini sağlamaktadır.

Adı ne olursa olsun, bütün misyonerler, Türk dünyasının birlik ve bütünlüğü için en büyük tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan faaliyetler, onların zaafı sonucu, Sovyet döneminde bile korudukları manevi değerlerini onlardan koparmaya yöneliktir. Türk dünyasının ve Kırgızların misyonerlerin oyununa gelmemeleri için milli ve manevi değerlerini iyi tanımaları ve sağlam bir din ve tarih şuuruna sahip olmaları gerekmektedir. Şu ana kadar yapılan faaliyetler daha ziyade İslam ve milli değerlerden soğutmaya yöneliktir. Ama bunun son aşaması Hıristiyanlaştırmak veya Budistleştirmek olarak karşımıza çıkabilir. Türkiye, tarihi ve kültürel bağları ve çeşitli ortak değerleri dolayısıyla, Türk dünyasına tecrübelerinden yararlanma fırsatı vermelidir. Misyonerlerin zararlı etkilerden kurtulması için başta eğitim, kültür ve dini alanlarda oralara yönelik faaliyetlerini takviye etmelidir. Ayrıca ekonomik yönden onların misyonerlerin kucağına düşmemeleri için maddi desteğe paralel olarak işletme ve tasarruf bilincinin gelişmesine katkı sağlamalıdır.